

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Nedokonalá konkurence a její regulace
v České republice a Bělorusku**

Maryna Mastsyanova

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Maryna Mastsyanava

Provoz a ekonomika

Název práce

Nedokonalá konkurence a její regulace v ČR a Bělorusku

Název anglicky

Imperfect competition and regulation in the Czech Republic and Belarus

Cíle práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je komparace antimonopolní politiky a antimonopolní regulace v České republice (ČR) a Bělorusku na základě analýzy působení Antimonopolních úřadů na hospodářskou soutěž v těchto zemích.

Dílčím cílem je sestavit návrhy pro zlepšení hospodářské soutěže v ČR a Bělorusku na nedokonalém konkurenčním trhu na základě této analýzy.

Metodika

Tato bakalářská práce prezentuje antitrustové zákonodárství v ČR (Úřad pro ochranu hospodářské soutěže) a osnovy antimonopolních zákonodárství Běloruské republiky (zákon „O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže“). Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část zahrnuje pojmy týkající se problematiky nedokonalé konkurence na trhu, charakteristické rysy její existence a způsoby její regulace z aktuální vědecké a odborné literatury i webových stránek. Praktická část zahrnuje vlastní řešení problematiky pomocí metody analýzy dostupných sekundárních dat o této problematice od roku 1996 do roku 2016. Tyto data budou získávána převážně v elektronické podobě na webových stránkách (v ČR - www.uohs.cz; v Bělorusku – www.pravo.by), nebo v tištěné podobě (v ČR – přímo v sídle Úřadu (ÚOHS) v Brně; v Bělorusku – Ústava Běloruské republiky a zákony v oblasti trestního a občanského zákoníku). Metodou analýzy budou popsány podmínky antimonopolní regulace: ekonomická krize, nutnost transformace vlastnických vztahů, de-monopolizaci ekonomiky, rozvoj konkurenčního prostředí. Na získané poznatky antimonopolní politiky v ČR a Bělorusku bude aplikována komparativní analýza a následně provedena syntéza získaných závěrů, na základě kterých budou vytvořena vlastní doporučení.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

ekonomika, ČR, Bělorusko, nedokonalá konkurence, trh, tržní síla, antimonopolní politika, regulace

Doporučené zdroje informací

- BEDNÁŘ, J. Aplikace soutěžního práva v rozhodovací praxi: Z rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Komise a Evropského soudního dvor. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-428-7
- BRČÁK, J. – SEKERKA, B. – SVOBODA, R. *Mikroekonomie : teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-453-4.
- CHALUPA, K.; VRÁNA, F.; ŠVANDA, M.; IŠTVANOVÁ, J. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Historie, fakta, svědectví. Brno: ÚOHS, 2008. ISBN 978-80- 254-2242-7
- JANKOVÁ, M.; JANKOVÁ, L. *Vybrané kapitoly z práva EU*. Ostrava: Key Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-049-1.
- KRABEC, T. *Teoretická východiska soutěžní politiky*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlavky, 2006. ISBN 80-86729-23-0.
- KUBÍČEK, J. a kol. *Hospodářská politika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898- 99-7.
- MACÁKOVÁ, L. *Mikroekonomie : Základní kurz*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1991. ISBN 80-85467-01-1.
- MUNKOVÁ, J.; SVOBODA, P.; KINDL, J. *Soutěžní právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-440-6.
- PELC, V. *Hospodářská soutěž*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169- 124-0.
- SLANÝ, A., KVIZDA, M., SCHUTZOVÁ, R. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Brno. Masarykova univerzita v Brně, 1996. ISBN 80-210-1338-9.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Roman Svoboda, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 11. 1. 2018

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 1. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 24. 02. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Nedokonalá konkurence a její regulace v České republice a Bělorusku“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. března 2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Romanu Svobodovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné připomínky, konzultace a rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

Nedokonalá konkurence a její regulace v České republice a Bělorusku

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá politikou ochrany hospodářské soutěže dvou zemí – České republiky a Běloruska, narušováním konkurence na obou trzích a její regulací. Tato bakalářská práce si klade za cíl komparaci antimonopolní politiky a antimonopolní regulace v České republice a Bělorusku na základě analýzy působení Antimonopolních úřadů na hospodářskou soutěž v těchto zemích. Uvádí případy porušování hospodářské soutěže na českém trhu a postup pro šetření toho trhu a následné odhalování např. kartelových dohod podle antimonopolní legislativy ČR. Bakalářská práce obsahuje statistická data Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ČR v období let 2010–2016. Je analyzována problematika regulace nedokonalého konkurenčního trhu Běloruska. Následovně jsou zjištěny slabé strany antimonopolní činnosti Ministerstva antimonopolní regulace a obchodu Běloruska.

Teoretický základ dané problematiky včetně právní legislativy popisovaných zemí je založen na shromáždění a výběru poznatků z odborné české a cizojazyčné literatury a podstatných internetových zdrojů. V analytické části je použita komparativní metoda. Údaje potřebné pro analýzu jsou čerpány ze sekundárních dat. Na závěr této bakalářské práce jsou uvedena vlastní doporučení pro efektivnější regulaci konkurence na běloruském trhu na příkladu práce s případy porušení hospodářské soutěže českého ÚOHS.

Klíčová slova: ekonomika, ČR, Bělorusko, nedokonalá konkurence, trh, tržní síla, antimonopolní politika, regulace, hospodářská soutěž, kartelové dohody.

Imperfect competition and regulation in the Czech Republic and Belarus

Abstract

The bachelor thesis deals with the policy of protection of economic competition of the two countries – the Czech republic and Belarus, by undermining competition in both markets and its regulations. This bachelor thesis aims to comparison of antimonopoly policy and antimonopoly regulation in the Czech republic and Belarus on the basis of the analysis of the effects of the Antitrust authorities on competition in these countries. Reported cases of violations of the competition on the Czech market and the procedure for the investigation of the market and the subsequent detection such as cartels under the antimonopoly legislation of the Czech republic. The bachelor work contains statistical data of the Office for protection of economic competition of the Czech republic in the period 2010-2016. It is analysed the issue of regulating the imperfect competitive market of Belarus. The following are the identified weak sides of the antitrust activities of the Ministry of antimonopoly regulation and trade of Belarus.

The theoretical basis of the issue including the legislation described countries was based on the assembly and selection of knowledge of professional Czech and foreign language literature and the essential internet resources. In the analytical part was used comparative method. The data needed for the analysis were drawn from secondary data. At the conclusion of this bachelor's thesis were presented their own recommendations for more effective regulation of competition on the belarusian market on the example of work with cases of violation of economic competition of the Czech anti-monopoly office.

Keywords: economics, Czech Republic, Belarus, imperfect competition, market, market power, antitrust policy, regulation, economic competition, cartel agreements.

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Nedokonalá konkurence.....	14
3.2 Rozdělení nedokonalé konkurence	15
3.3 Příčiny vzniku nedokonalé konkurence	16
3.3.1 Nákladové podmínky	17
3.3.2 Bariéry konkurence.....	17
3.3.3 Riziko na trhu.....	18
3.4 Monopol.....	18
3.4.1 Přirozené monopoly	19
3.4.2 Monopolní síla	20
3.4.3 Monopol a dokonalá konkurence – shrnutí.....	20
3.5 Oligopol.....	21
3.5.1 Hlavní formy oligopolů	22
3.5.2 Duopol	23
3.5.3 Zakázané dohody	25
3.5.4 Zneužití dominantního postavení.....	27
3.5.5 Spojování soutěžitelů.....	28
3.6 Monopolistické konkurence	28
3.7 Antimonopolní politika	29
4 Analytická část	32
4.1 Ochrana hospodářské soutěže v ČR.....	32
4.1.1 Vývoj soutěžního práva	32
4.2 Antimonopolní zákonodárství České republiky.....	34
4.2.1 Zákon o ochraně hospodářské soutěže.....	34
4.2.2 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže – ÚOHS	35
4.2.3 Legislativa ČR pro zákaz kartelových dohod.....	37
4.2.4 Projekt týkající se problematiky veřejných zakázek v ČR.....	37
4.2.5 Zneužití dominantního postavení v ČR	38
4.2.6 Statistiky z oblasti hospodářské soutěže.....	38
4.3 Leniency program	41
4.4 Případy odhalování kartelu v ČR.....	42
4.4.1 Zakázané kartelové dohody	42

4.4.2	Spojování soutěžitelů	43
4.4.3	Druhostupňové řízení	44
4.4.4	Rekordní pokuta za kartel pekařů	44
4.5	Postup při odhalování kartelů	45
4.6	Antimonopolní zákonodárství Běloruska	46
4.6.1	Departament protimonopolní a cenové politiky.....	47
4.6.2	Vstup do Eurasijské ekonomické unie (EAEU).....	47
4.6.3	Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu – MARO	48
4.6.4	Výsledky práce antimonopolního úřadu	49
4.6.5	Analýza řešení antimonopolní regulace v Bělorusku	50
5	Výsledky a diskuse	52
6	Závěr.....	53
7	Seznam použitých zdrojů.....	54

Seznam obrázků

Obrázek 1– Přehled modelů duopolu.....	24
--	----

Seznam grafů

Graf 1 – Individuální poptávka	14
Graf 2 – Rovnováha na trhu v podmínkách monopolu a maximalizace zisku	19
Graf 3 – Oligopol s dominantní firmou	23
Graf 4 – Oligopol se zalomenou křivkou poptávky	23
Graf 5 – Monopolistická konkurence v krátkém období – zisk.....	29
Graf 6 – Rozdělení zaměstnanců podle секcí k 31. 12. 2016	36
Graf 7 – Obdržené podněty dle oblastí v roce 2016	39
Graf 8 – Počty zahájených správních řízení v oblastech hospodářské soutěže	40
Graf 9 – Počty vydaných rozhodnutí v oblastech hospodářské soutěže	41
Graf 10 – Výše uložených sankcí v I. stupni (v milionech Kč).....	43

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet obdržených podnětů dle oblastí	39
Tabulka 2: Zakázané dohody roku 2016.....	43

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na popis Antimonopolní politiky České republiky a Běloruska. Věnuje se zejména působení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (též antimonopolního úřadu) v ČR a vlivu antimonopolních zákonů v Bělorusku na hospodářskou soutěž. Konkurenční prostředí je důležitou podmínkou fungování tržního hospodářství, je jeho základním prostředkem pro dosažení ekonomického růstu. Hospodářská soutěž se zakládá na tom, že nezávislé a samostatné firmy jsou soupeři na trhu a chtějí si vylepšit pozice na trhu především svým výkonem.

První část práce je věnována charakteristice jednoho ze dvou základních modelů konkurence – modelu nedokonalé konkurence a třem tržním strukturám – monopolistické konkurenci, oligopolu a monopolu, které jsou v něm rozlišovány. Každá z nich má svoje pozitivní a negativní stránky, liší se zejména množstvím tržních subjektů v daném odvětví, nabízeným produktem, bariérami vstupů do odvětví a výstupů z něho nebo schopností ovlivňovat tržní cenu. Cílem každé firmy v jakémkoliv typu nedokonalé konkurence je maximalizace zisku podle zlatého pravidla rovnosti mezních příjmů mezním nákladům.

V následující části předkládané práce je vymezen pojem “hospodářská soutěž” a je zjištěno, jaké právní formy pro ochranu hospodářské soutěže existují ve státě.

Politika hospodářské soutěže spočívá v uplatňování určitých pravidel tak, aby byla zajištěna spravedlivá konkurence mezi podniky a společnostmi. Taková konkurence podporuje podnikatelský duch a efektivitu, spotřebitelé díky ní mají větší výběr, zboží je levnější a kvalitnější.

Velký podíl na trhu získá podnik tehdy, kdy nabídne nižší cenu. V konkurenčním prostředí tedy existuje tlak na pokles cen. Konkurenční boj rovněž vede podniky k tomu, aby jejich výrobky a služby byly kvalitnější. Jedině tak mohou získat více zákazníků a zvýšit svůj podíl na trhu. V konkurenčním prostředí je pro podniky také důležitá snaha přijít na trh s výrobky, které se od výrobků konkurence odlišují. Pokud podniky chtějí poskytovat větší výběr kvalitnějších výrobků, musejí přijít s něčím novým – novým typem výrobku, novým designem, metodami výroby, novými službami apod. Konkurence uvnitř EU navíc pomáhá tomu, aby evropské společnosti lépe obstály i v konkurenci mimo EU a aby si udržely postavení na celosvětových trzích.

Soutěž mezi firmami podporuje inovaci, omezuje výrobní náklady a zvyšuje výkonnost celého hospodářství. Pouze firmy stimulované konkurencí nabízejí výrobky

a služby, které jsou konkurenceschopné z hlediska ceny a kvality. Soutěž má však obrovský význam zejména pro spotřebitele, neboť silná konkurence mu umožňuje výběr ze širšího sortimentu zboží za nižší ceny. Je tak jednoduchou, ale velmi účinnou zárukou optimálního stavu z hlediska kvality i ceny výrobků a služeb. Efektivní hospodářská soutěž je klíčovým motorem pro generování konkurenceschopnosti a ekonomického růstu.¹

Z toho vyplývá popis antimonopolní politiky a nástrojů pro regulaci nedokonalé konkurence. Cílem antimonopolní politiky je zabezpečit co nejlepší podmínky pro fungování tržního mechanismu. Tomuto účelu slouží různé zákony, které fungují jako legislativní základ pro antimonopolní politiku.

K dodržování pravidel antimonopolní politiky byl založen Úřad pro ochranu hospodářské soutěže v České republice, v Bělorusku se provádí regulace řady státních zákonů týkajících se protiakce k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže. Popisu zákonů těchto dvou zemí je věnována další část práce.

V poslední části práce je na základě získané informace o antimonopolní politice v ČR a Bělorusku provedena komparativní analýza. Na základě této analýzy jsou vytvořena vlastní doporučení pro zlepšení hospodářské soutěže v těchto dvou zemích.

¹ BEDNÁŘ, J. *Aplikace soutěžního práva v rozhodovací praxi: z rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže*. 2005, s. 31.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je komparace antimonopolní politiky a antimonopolní regulace v České republice (ČR) a Bělorusku na základě analýzy působení Antimonopolních úřadů na hospodářskou soutěž v těchto zemích.

Dílčím cílem je sestavení návrhů pro zlepšení hospodářské soutěže v ČR a Bělorusku na nedokonalém konkurenčním trhu na základě výsledků provedené analýzy.

2.2 Metodika

Předkládaná bakalářská práce prezentuje antitrustové zákonodárství v ČR (Úřad pro ochranu hospodářské soutěže) a osnovy antimonopolních zákonodárství Běloruské republiky (zákon „O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže“). Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část zahrnuje pojmy týkající se problematiky nedokonalé konkurence na trhu, charakteristické rysy její existence a způsoby její regulace z aktuální vědecké a odborné literatury i webových stránek.

Praktická část zahrnuje vlastní řešení problematiky pomocí metody analýzy dostupných sekundárních dat k této problematice od roku 1996 do roku 2016. Tato data jsou získávána převážně v elektronické podobě na webových stránkách (v ČR – www.uohs.cz; v Bělorusku – www.pravo.by) nebo v tištěné podobě (v ČR – přímo v sídle Úřadu (ÚOHS) v Brně; v Bělorusku – Ústava Běloruské republiky a zákony v oblasti trestního a občanského zákoníku). Metodou analýzy jsou popsány podmínky antimonopolní regulace: ekonomická krize, nutnost transformace vlastnických vztahů, demonopolizace ekonomiky, rozvoj konkurenčního prostředí. Na získané poznatky o antimonopolní politice v ČR a Bělorusku je aplikována komparativní analýza a následně provedena syntéza získaných závěrů, na základě nichž jsou vytvořena vlastní doporučení.

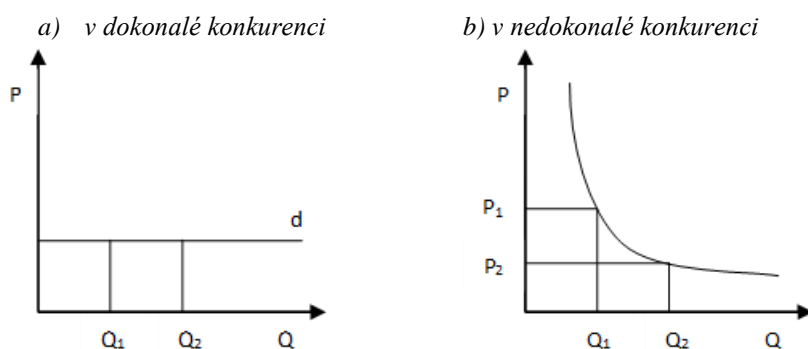
3 Teoretická východiska

3.1 Nedokonalá konkurence

Mechanismus trhu nemůže existovat bez konkurence. Podle zlatého pravidla se každá firma existující na trhu snaží maximalizovat svůj zisk, ale spotřebitel chce koupit co nejlevněji. Tržní konkurence je definována jako proces, ve kterém tržní subjekty mají shodné cíle a zájmy. Z obecného pohledu lze popsat konkurenci jako hospodářskou soutěž se zaměřením na optimální využití nabídky a poptávky.

Konkurence na straně nabídky znamená, že každá firma na trhu se snaží dosáhnout co nejlepší pozice a největšího zisku i na úkor jiných firem. Konkurence na straně poptávky vyjadřuje stav, kde spotřebitel chce koupit co nejvýhodněji. Konkurence se dělí na dokonalou a nedokonalou. První typ konkurence poskytuje stejné výchozí pozice, ale neexistuje na reálném trhu. Druhý typ neboli nedokonalá konkurence je běžná, protože nemá stejnou výchozí pozici.²

Graf 1 – Individuální poptávka

Zdroj: MACÁKOVÁ, L., *Mikroekonomie*, str. 117

Při dokonalé konkurenci je individuální poptávka dokonale elastická. To znamená, že může firma prodat jakékoliv množství výrobků za stejnou tržní cenu. Individuální poptávková křivka nedokonalé konkurence je naopak klesající. Pokud chce společnost prodat svoji produkci, musí snížit cenu svého produktu.

Na většině trhů na světě jsou rozeznávány 3 tržní struktury: monopolistická konkurence, oligopol a monopol. Každý druh nedokonalosti má své charakteristické rysy,

² BEJČEK, J. *Existenční ochrana konkurence*. 1996, s. 72.

zdroje nedokonalosti a míru monopolní síly – schopnost firmy nebo skupiny firem ovlivňovat tržní cenu své produkce.³

Obecně platí, že pokud není splněn alespoň jeden z předpokladů dokonalé konkurence, mluvíme o trhu s nedokonalou konkurencí. Nedokonalá konkurence vzniká tehdy, když individuální výrobce nebo spotřebitel určitým způsobem kontroluje cenu zboží na trhu. K existenci nedokonalé konkurence však dochází i při selhání tržního mechanismu. Tyto poruchy se projeví tam, kde začne převládat monopol, inflace, vysoká nezaměstnanost nebo znečišťování životního prostředí. V současnosti jsou tržní mechanismus a státní zásahy dva vzájemně se podmiňující regulační systémy, které působí nejen na urychlování, ale i na zpomalování hospodářského růstu. V smíšené ekonomice tyto poruchy v tržním mechanismu eliminuje stát svými zásahy. Mezi státní zásahy se zařazují efektivnost, rovnost a stabilita.

- efektivnost – vláda stanovuje pravidla, daně a poplatky společnostem, zabraňuje monopolizaci;
- rovnost – vláda vnáší změny v rozdělení důchodů, vytváří sociální programy a zmírňuje důchodovou nerovnost;
- stabilita – vláda zavádí opatření ke snížení nezaměstnanosti, inflace a podporuje ekonomický růst.⁴

Nedokonalou konkurenci lze obecně charakterizovat jako trh, kde existuje alespoň jeden prodávající (firma), který může ovlivnit tržní cenu. Hlavním rysem nedokonalé konkurence tedy je, že firma vyrábí identifikovatelný produkt, což znamená, že firma je jediný nebo jeden z mála výrobců daného produktu, takže si může stanovit cenu svého výrobku.⁵

Dalším podstatným rysem nedokonalé konkurence je to, že produkt, který je firmami nabízen, není homogenní, to znamená, že výrobky jednotlivých firem nejsou stejně dostupné.⁶

3.2 Rozdělení nedokonalé konkurence

Formy nedokonalé konkurence se dá rozdělit podle strany nabídky a poptávky.

³ SAMUELSON, P. a NORDHAUS, W. *Ekonomie: 19. vydání*. 2013, s. 567.

⁴ BEJČEK, J. *Existenční ochrana konkurence*. 1996, s. 102.

⁵ MACÁKOVÁ, L. *Mikroekonomie: základní kurz*. 2007, s. 117.

⁶ BRČÁK, J. a SEKERKA, B. *Mikroekonomie*. 2010, s.146.

Stávající formy na straně nabídky:

- monopol – nabídku konkrétního zboží kontroluje jen jeden výrobce;
- duopol – kontrolu nad nabídkou určitého zboží mají dva výrobci;
- oligopol (koncentrovaný) – několik výrobců má kontrolu nad větší částí nabídky jistého zboží,
- oligopol (diferencovaný) – nabídku vytváří několik monopolních výrobců různých druhů zboží. Cena a množství na oligopolních trzích závisí na počtu firem a na úspěšnosti tajné dohody.

Stávající formy na straně poptávky:

- monopson představuje tržní strukturu s jediným kupujícím (odběratelem). Monopson se vyskytuje v odvětvích jako je trh práce, léčiva, pokročilé zbraně (stíhačky) apod.
- duopson značí takovou tržní strukturu, kde existuje jen několik kupujících. Obecně, pokud kupující disponují určitým vlivem na cenu svých vstupů, mohou ovlivňovat schopnost monopolní společnosti zvyšovat cenu,
- oligopson (koncentrovaný) – několik spotřebitelů má kontrolu nad větší částí poptávky po určitém zboží,
- oligopson (diferencovaný) – poptávku tvoří několik monopsonních kupujících rozdílných druhů zboží.⁷

3.3 Příčiny vzniku nedokonalé konkurence

Příčiny existence nedokonalého trhu spočívají ve velkém množství nedostatků. Mezi první nedostatky se řadí množství výrobců s různými výrobky, které se od sebe liší kvalitou nebo určitými parametry. Jedná se o monopolistickou konkurenci. Firmy mezi sebou svádějí boj o zákazníka. Tento boj má pozitivní a negativní následky. Mezi pozitivní patří růst kvality a technické úrovně výrobků, za negativní následky se dá považovat dosažení větších zisků nikoli úsporami ve výrobě, ale zvyšováním nákladů.

Na trhu se vyskytuje cenová nebo necenová konkurence:

- cenová konkurence spočívá v zdánlivě nesmyslném snižování cen zboží a služeb ze strany výrobce. Výrobce zlevňuje své zboží ne proto, že byl k tomu nucen

⁷ MACÁKOVÁ, L. *Mikroekonomie: základní kurz*. 2007, s. 52-54.

poměrem nabídky a poptávky, ale proto, aby ovládl trh. Chce přilákat spotřebitele k sobě a tím je odlákat od konkurence, k dosažení tohoto cíle je ochoten se dočasně vzdát svých zisků;

- necenová konkurence – výrobce zvyšuje kvalitu a technické parametry svých produktů, využívá reklamu, poskytuje různé slevy, prodává zboží na úvěr, zdokonaluje obalovou techniku, poskytuje kvalitnější servis a služby, čímž láká spotřebitele ke koupi právě jeho zboží.⁸

Obě tyto formy nedokonalé konkurence se navzájem doplňují a působí na sebe, jejich dopad má na ekonomiku země jak negativní, tak i pozitivní vliv. Druhým nedostatkem trhu je skutečnost, že trh sice zajistí, aby vyrobené zboží a služby se reálně dostaly ke spotřebitelům, ale nezaručí automaticky, aby rozdělení peněžních důchodů bylo společensky přijatelné. Jako třetí nedostatek se označuje neschopnost trhu reagovat na vedlejší účinky výroby. Mezi takové účinky patří škody vůči životnímu prostředí. Náklady na odstranění těchto škod se neodrážejí v cenách zboží a služeb, protože nevstupují do nákladů výroby.⁹

3.3.1 Nákladové podmínky

Druh technologie může být příčinou několika typů koncentrace, protože technologie v mnoha odvětvích národního hospodářství určuje poměrně vysokou úroveň minimálních průměrných nákladů.¹⁰

3.3.2 Bariéry konkurence

Bariéry konkurence vznikají v tom případě, kdy zákonné restrikce (snížení počtu, například zaměstnanců), případně diferenciací (rozdělování) produktu vedou ke snížení počtu konkurentů až do úrovně, která znamená přežití pouze na základě efektivní struktury nákladů.

Za další faktory se považují nedostatečné informace tržních subjektů, zásahy státu do tržního mechanismu, vlastnictví důležitého výrobního faktoru jednou firmou, politické okolnosti.

Typy bariér konkurence:

⁸ SOUKUPOVÁ, J. *Mikroekonomie*. 3. 2002, s. 45.

⁹ SAMUELSON, P. a NORDHAUS, W. *Ekonomie: 19. vydání*. 2013, s. 415.

¹⁰ MACÁKOVÁ, L. *Mikroekonomie: základní kurz*. 2007, s. 64.

- a) zákonná omezení – přijímá je stát ve formě zákonných restrikcí:
- patent se uděluje výrobci, aby mu umožnil dočasné monopolní využívání výrobku nebo výrobního procesu, který byl patentován;
 - cla a kvóty v zahraničním obchodě – ochranná politika státu na domácím trhu;
 - státní regulování – stát uděluje úřední povolení společnostem v těch odvětvích, kde je to užitečné a jako protislužbu vyžaduje možnost regulování cen a obchodních operací v dané firmě.
- b) diferenciace produktu – je ekonomická bariéra, která podobně jako cla vede k nedokonalé konkurenci.¹¹

3.3.3 Riziko na trhu

Na trhu dochází k neustálým změnám poptávky, ceny výrobních faktorů (práce, půda, stroje) se poměrně často mění a nelze ani předvídat chování a činnost konkurence. Například v zemědělství lidé v současné době investují, ale výstupy vyprodukují až o pár měsíců později, přičemž svůj zisk vystavují přírodním katastrofám, jako jsou požáry, sucha apod., nebo nebezpečí budoucích změn. Každé podnikání je spojeno s pravděpodobností dosažení úspěchu nebo neúspěchu a je spojeno s rizikem, zda podnikání bude ziskové nebo ztrátové. Činnosti v podnikání se dělí na vysoce rizikové (jsou spojeny s inovacemi ve výrobě nových produktů) a nízkorizikové (výroba zboží, které spotřebitelé již znají a nakupují).

Každá společnost však může snižovat stupeň rizika například průzkumem trhu, reklamou, předvídaním hospodářské politiky státu nebo prognózováním vývoje trhu. Firmy si však mohou zajistit i ochranu před rizikem tím, že své zboží prodá už dnes za současnou cenu, ale kupující si výrobky vyzvedne o nějaký čas později.¹²

3.4 Monopol

Monopol je tržní struktura, která je nejvíce vzdálena od podmínek dokonalé konkurence nebo je jejím protipólem. Název je odvozen z řeckých slov *mono* a *polist*, v překladu „jeden prodávající“. Je označen také jako monopol čistý či absolutní monopol.

¹¹ FRANK, R. *Mikroekonomie a chování*. 1995, s. 17.

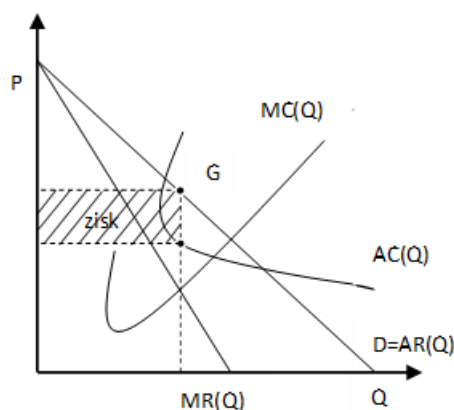
¹² FRANK, R. *Mikroekonomie a chování*. 1995, s. 22.

Hlavním předpokladem pro existenci monopolu je to, že v daném sektoru neexistuje žádná konkurence a prodáváný monopolem produkt nemá substituty.¹³

Monopol usiluje o využití svého výsadního postavení na trhu a snaží se prosadit takovou tržní cenu, která mu spolu s optimálním objemem nabídky produkce zajistí maximální zisk. Zásadní rozdíl mezi chováním monopolu a firmou působící v prostředí dokonalé konkurence spočívá v tom, že monopol není nucen tržní cenu pouze pasivně akceptovat, ale může ji aktivně určovat.¹⁴

Při monopolu firma maximalizuje svůj zisk, jestliže je rozdíl mezi celkovými příjmy a celkovými náklady maximální, nebo když se rovnají mezní příjmy mezním nákladům ($MR=MC$). V průsečíku křivek mezních nákladu a mezních příjmu je tedy optimální množství produkce, to znázorňuje graf č. 2.

Graf 2 – Rovnováha na trhu v podmínkách monopolu a maximalizace zisku

Zdroj: BRČÁK, J. a SEKERKA, B., *Mikroekonomie*. 2010, s. 161

3.4.1 Přírozené monopoly

V předchozích podkapitolách je ukázáno, že monopolní firma vyrábí na úrovni, kde se marginální výnosy rovnají mezním nákladům, a tak ve srovnání s konkurenční firmou vyrábí příliš malý výstup. Může se zdát, že regulování monopolu s cílem odstranění jeho neoptimálnosti je poměrně jednoduchý problém. Stačí upravit ceny tak, aby se rovnaly mezním nákladům. Avšak se nesmí zapomenout na jeden důležitý aspekt problému: monopol při konkurenční ceně může dosahovat negativní zisky, čili ztrátu.¹⁵

Taková situace se často vyskytuje ve veřejně prospěšných podnicích. Například, plynárenská firma. V tomto případě technologie vyžaduje vysoké fixní náklady

¹³ BRČÁK, J. a SEKERKA, B., *Mikroekonomie*. 2010, s. 146-158

¹⁴ FRANK, R. *Mikroekonomie a chování*. 1995, s. 29.

¹⁵ PELC, V. *Hospodářská soutěž*. 1995, s. 68.

na zavedení a udržování plynovodu a velmi nízké mezní náklady na poskytnutí dodatečných jednotek výstupu. Pokud je jednou plynovod postaven, přeprava většího množství plynu nezvyšuje náklady podstatně. Pokud má firma vysoké fixní náklady a malé marginální náklady, říká se, že jde o přirozený monopol.

„Obyčejně je nežádoucí ponechat přirozený monopol, aby stanovil monopolní cenu a zároveň je nevýhodnou přinutit přirozený monopol, aby prodával za konkurenční ceny, neboť by dosahoval ztrátu a opustil by trh“.¹⁶

Většina přirozených monopolů je regulována nebo řízena vládami. V jednotlivých zemích se využívají různé způsoby regulace. Přirozené monopoly jsou buď státní, nebo soukromé společnosti regulované vládami. Každý z těchto způsobů má své výhody i nevýhody. Příkladem přirozených monopolů, které řídí přímo vláda, je doprava.

3.4.2 Monopolní síla

Monopolní síla – ukazatel, kterým se měří monopolní postavení na trhu. Pomocí tohoto ukazatele se vyjadřuje schopnost stanovit vyšší cenu než mezní náklady ($P > MC$). Stupeň monopolní síly vyjadřuje Lernerův index (L).¹⁷

$$L = \frac{P - MC}{P}$$

Lernerův index se vyjadřuje v hodnotě 0–1, kde platí, že čím vyšší hodnota indexu, tím větší monopolní síla. Pokud $L=0$, jedná se dokonalou konkurenci ($MC=P$). V praxi společnosti používají tyto ukazatele:

- míra koncentrace vyjadřuje podíl nejsilnější společnosti na trhu z celkové produkce odvětví (v případě absolutního monopolu je tento ukazatel 0);
- velikost zisku se vyjadřuje podle dosaženého zisku (tento ukazatel není zcela důvěryhodný, neboť monopolní síla se nemusí vždy odvíjet od vysokých zisků).

3.4.3 Monopol a dokonalá konkurence – shrnutí

V posledních letech sice jsou zaznamenány významné pokroky i v analýze jiných typů tržních struktur, však základní částí většiny odborné literatury zůstává právě diskuse o těchto dvou extrémních případech tržních struktur. Předpoklady pro model dokonalé konkurence jsou velmi restriktivní. Pouze málo konkrétních trhů by splnilo takové

¹⁶ SLANÝ, A. a ŽÁK, M. *Hospodářská politika*. 1999, s. 81.

¹⁷ MACÁKOVÁ, L. *Mikroekonomie: základní kurz*. 2007, s. 130.

požadavky, jako jsou existence velkého počtu malých prodávajících, svobodný vstup na trh a výstup z něj, nediferencovanost výrobků a dokonalá informovanost o tržní situaci.

Asi nejpravděpodobnějšími kandidáty na atribut dokonalé konkurenčního trhu jsou některé segmenty agrárního sektoru. Na rozdíl například od odvětví výroby elektřiny není problém při dostatku půdy v této oblasti vstoupit do odvětví pěstování obilí, ale ani z něj vystoupit. I když, na druhé straně, i v tomto případě předpoklad o dokonalé mobilitě zdrojů ztrácí na věrohodnosti. Opravdu není jednoduché při zvážení všech okolností uvést realistický příklad trhu dokonalé konkurence splňující všechny teoretické předpoklady o existenci trhu tohoto typu.¹⁸

Stejně není jednoduché uvést příklady čistých monopolů. Ve většině míst firmy, které poskytují telekomunikační služby nebo dodávají elektrickou energii, mají na lokálním trhu jedinečnou pozici jako jediný prodejce výrobku. Pro tento produkt však mohou existovat na trhu určité substituty, které redukuje monopolní sílu těchto firem. Například spotřebitel má možnost substituce (zastoupení) několika ekonomickými zdroji. Spotřebitelé obvykle mají možnost volby mezi vytápěním plynem nebo elektřinou apod.

Dokonce velké firmy si často vyrábějí vlastní elektrickou energii, pokud cena energie dodávané vlastním výrobcem je příliš vysoká. I pro telekomunikační služby existují kromě pevných linek mobilní operátoři, které vytvářejí konkurenční prostředí. Zdálo by se tedy, že neexistuje mnoho konkrétních příkladů demonstrujících oba tyto případy tržních struktur, tj. dokonalou konkurenci, resp. monopol. Pak je na místě otázka, proč mikroekonomická teorie věnuje tak mnoho prostoru právě analýze těchto extrémních případů. Je tomu tak proto, že v reálném ekonomickém prostředí existují tržní struktury, jejichž prvky odpovídají z více aspektů jednomu nebo druhému z těchto extrémních případů.

3.5 Oligopol

Termín oligopol pochází z řeckých slov *oligos* a *polis*, v doslovném překladu znamená „několik prodávajících“. Oligopol představuje běžnou a nejspíše nejrozšířenější tržní strukturu v dnešních moderních ekonomických systémech. Například odvětví

¹⁸ SLANÝ, A. a ŽÁK, M. *Hospodářská politika*. 1999, s. 85.

automobilového průmyslu nebo ocelářství by se kvalifikovala jako oligopolní tržní struktury.¹⁹

Pro oligopolní tržní strukturu je tedy charakteristický malý počet firem v odvětví, ale i přes to každý může mít velký vliv na tržní cenu. Dále firmy mohou vyrábět buď homogenní, nebo heterogenní (substituční) produkty. Tyto firmy mohou ovlivnit tržní nabídku a poptávku celého odvětví změnou nabízeného množství nebo změnou ceny.²⁰

Základním rysem tržní struktury oligopolu je blíže nespécifikovaný počet kupujících, ale pouze počet prodávajících. V oligopolu každá firma ví, že její tržní chování výrazně ovlivní ostatní dodavatele a jejich tržní chování. Zjednodušeně se oligopol charakterizuje jako tržní struktura, ve které na trhu pracuje relativně malý počet prodejců, kteří prodávají identické nebo nepatrně diferencované produkty, např. ocel, hliník apod. Pokud jedna z firem v oligopolu sníží cenu výrobku a ostatní firmy v oligopolu neodpovídají, tak toto snížení ceny může podstatně zvýšit její objem prodeje v oligopolu.²¹

3.5.1 Hlavní formy oligopolů

- a) koluzivní oligopol (smluvní) je založen na tajné dohodě více zúčastněných firem o spolupráci při hledání rovnováhy na trhu.

Mezi oligopolními firmami s významným podílem na trhu dochází často k uzavírání dohod. Dohodami o spolupráci a společném postupu vzniká tržní struktura nazývaná kartel.

Kartelové dohody mohou být uzavírány o:

- stejných (monopolních) cenách produkce;
- velikosti produkce (množstevní kvóty);
- teritoriálním rozdělení trhu.

Pokud kartelová dohoda pokryje trh, pak se kartel chová jako monopol.²²

- b) oligopol s dominantní firmou – jedná se o takový oligopol, kde jedna firma ovládá většinu trhu a je obklopena slabšími firmami;
- c) homogenní oligopol tvoří sdružené oligopolní podniky, které vyrábějí podobné produkty;

¹⁹ PELC, V. *Hospodářská soutěž*. 1995, s. 71.

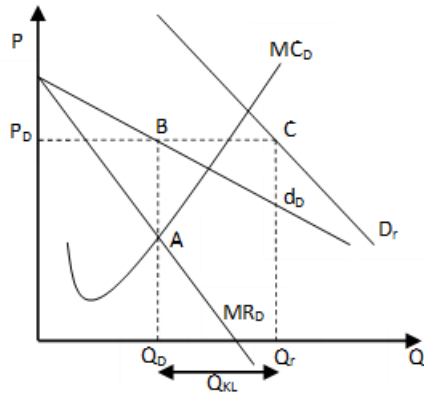
²⁰ BRČÁK, J. a SEKERKA, B., *Mikroekonomie*. 2010, s. 168.

²¹ PELC, V. *Hospodářská soutěž*. 1995, s. 74.

²² BRČÁK, J. a SEKERKA, B., *Mikroekonomie*. 2010, s. 170-171.

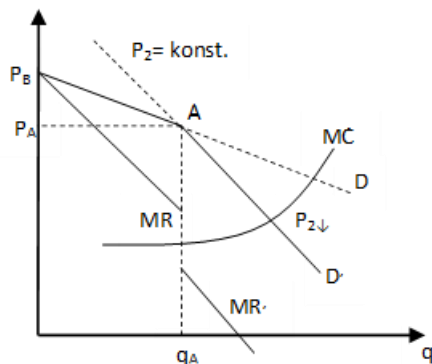
- d) heterogenní oligopol – jsou to sdružené oligopolní podniky, které produkují odlišné produkty. Odlišují se úplně nebo jen způsobem balení, firemní značkou apod.

Graf 3 – Oligopol s dominantní firmou

Zdroj: Brčák, J. a Sekerka, B., *Mikroekonomie*. 2010, s. 173

Graf 4 – Oligopol se zalomenou křivkou poptávky

Zdroj: Brčák, J. a Sekerka, B., *Mikroekonomie*, s. 181

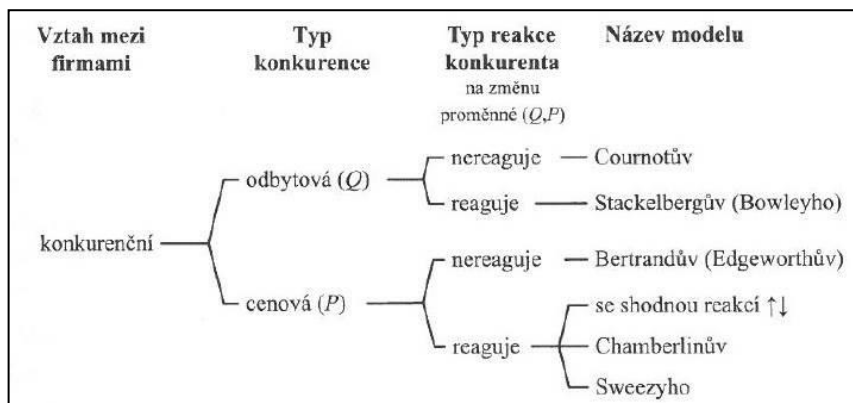
3.5.2 Duopol

Duopol představuje speciální případ oligopolu, je to odvětvová struktura se dvěma prodávajícími. V případě hospodářské soutěže je tento termín často používán i pro situaci, kdy dva hlavní prodávající dominují v konkurenční struktuře a skupina menších prodávajících se přizpůsobuje jejich chování. Tito dva hlavní prodávající se potom uvádějí jako duopol. Pokud dvě firmy zcela kontrolují nabídku určitého zboží na trhu, pak mohou ovlivňovat také tržní cenu. Firmy volí takové strategie, při kterých dojde k maximalizaci jejich zisku. Duopolistický trh neumožňuje firmám dlouhodobě realizovat monopolní zisk. Firmy jsou nuceny se přizpůsobovat měnící se poptávce. Duopol také vede k růstu nákladů nad jejich optimální úroveň.

V duopolu vzniká na trhu rovnováha ve dvou případech:

- s vyloučením spolupráce – každá ze dvou duopolistických firem maximalizuje svůj zisk nezávisle na druhé firmě, přičemž předpokládá stejné chování i na druhé straně (nekooperativní hra). Jde o Cournotovu rovnováhu.
- s uzavřením dohody – vzájemná závislost velikosti zisku firem na duopolistickém trhu může vést k dohodě o spolupráci.²³

Obrázek 1 – Přehled modelů duopolu

Zdroj: BRČÁK, J. a SEKERKA, B., *Mikroekonomie*. 2010, s. 174

Odbytové modely duopolů:

- Cournotův model duopolu – byl publikován v roce 1838, je založen na předpokladu, že každá z obou firem, které jsou na trhu, se snaží maximalizovat svůj zisk a předpokládá, že výstup jejího konkurenta zůstane konstantní;
- Stackelbergův model duopolu – model trhu se dvěma firmami, který vypracoval H. von Stackelberg v roce 1934 a je rozšířením Cournotova modelu. Pracuje s představou duopolistu, který si uvědomuje, že jeho protivník se chová v souladu s Cournotovými předpoklady. Tento duopolista bude jednat jako monopolista, který bere v úvahu rozhodnutí svého rivala a za této situace tzv. „cenového vedení“ volí cenu maximalizující zisk při omezení, vytvářeném reakcí soupeřící firmy.²⁴

Cenové modely duopolů:

Cenové vůdcovství je charakteristické tím, že jedna firma v odvětví přebírá iniciativu při provádění cenových změn a ostatní firmy ji následují. Rozlišují se tři typy cenového

²³ PELC, V. *Hospodářská soutěž*. 1995, s. 87.

²⁴ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 2005, s. 80.

vedení: cenové vůdcovství s dominantní firmou, barometrické cenové vůdcovství a koluzivní cenové vůdcovství.²⁵

- Bertrandův (Edgewortův) model – v tomto typu duopolu jsou na trhu dvě stejně silné firmy nabízející homogenní produkt. Jedna firma naplňuje tržní cenu s odpovídajícím množstvím produkce a předpokládá, že pokud cenu změní, druhá firma na to nebude reagovat a nechá cenu ve stejné výši. Problematika tohoto modelu je totožná jako v Cournotově modelu.²⁶
- Chamberlinův model – tento model je obdobný jako model Stackelbergův. Opět existuje firma, jež má informační výhodu a stává se cenovým vůdcem. Druhá firma pouze pasivně přebírá cenu, kterou stanoví a musí se jí přizpůsobit.²⁷
- Sweezyho model – při analýze Sweezyho modelu se předpokládá, že firmy vyrábějí diferencovaný produkt, nikoliv homogenní, jak tomu bylo doposud. Nejdůležitější je však to, že na sebe konkurenti budou reagovat pouze při snížení ceny. Pokud se jedna firma rozhodne nastavit cenu vyšší, ostatní ji následovat nebudou. Díky tomuto chování se začne utvářet zalomená poptávková křivka. První část křivky patří firmám, které reagovaly na snížení ceny a druhá firmám pasivním, které nenásledovaly zvýšení ceny. Jednotlivé části se také liší svou cenovou elasticitou – první část poptávky je více elastická, než část znázorňující absenci reakce konkurenta. Optimální výstup a optimální cena je v bodě zlomu poptávkové křivky. Díky neobvyklému tvaru poptávkové křivky není křivka mezního příjmu spojitou funkcí.²⁸

3.5.3 Zakázané dohody

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole o smluvním oligopolu – je to dohoda. Dohody narušující soutěž bývají často označovány jako kartely. Kartelové dohody představují zásadní narušení hospodářského prostředí a s tím související snížení blahobytu spotřebitelů. Nejznámějším a nejvíce nebezpečným příkladem zakázaných dohod jsou dohody o přímém určení cen. Občan v takových případech nemá možnost nakupovat zboží či služby za konkurenční ceny, ale pouze za ceny určené kartelovou dohodou, které bývají

²⁵ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 2005, s. 81.

²⁶ BRČÁK, J. a SEKERKA, B., *Mikroekonomie*. 2010, s. 179.

²⁷ BRČÁK, J. a SEKERKA, B., *Mikroekonomie*. 2010, s. 180

²⁸ HOŘEJŠÍ, B. *Mikroekonomie*. 2006, s. 345-346.

zpravidla vyšší. Neméně závažné jsou také dohody o rozdělení trhu, na němž si pak soutěžitelé přirozeně nekonkurují, trh se nevyvíjí a stagnuje. Takovým jednáním si soutěžitelé udržují pozici na trhu a brání vstupu nových konkurentů. Spotřebitel je omezen v možnosti výběru mezi prodejci, s nízkou konkurencí přicházejí vyšší ceny a nižší kvalita nabízeného zboží či služeb.²⁹

Cenové kartely

Nejčastějším typem zakázaných dohod porušujících soutěž jsou vertikální a horizontální cenová ujednání. Všeobecně považovanou za nejnebezpečnější dohodou ze soutěžní stránky je dohoda o cenách. V horizontální cenové dohodě se soutěžitelé snaží dosáhnout společné nebo podle předem vymezených zásad odlišné ceny daného zboží určeného pro prodej a proto konkurenti přestávají mezi sebou soutěžit. Ve svém obsahu vertikální cenová dohoda stanovuje ceny pro závěrečného spotřebitele v případě pokračujícího prodeje.³⁰

Segmentační kartely

Tento kartel může být založen na bázi teritoriálního rozdělení prostoru působnosti mezi konkurenty, když se soutěžitelé dohodnou na tom, že každý bude poskytovat svoji službu nebo dodávat pouze své zboží jen na určitém úseku území trhu a nebude působit v jiné oblasti, která je odvedena jiným účastníkům kartelu. V nějakých případech může být segmentační kartel rozdělen z hlediska věcného, pokud se nachází v jeho produktové oblasti více typů zboží. Jinou možností je časová dělba, která spočívá v dohodě konkurentů o rozčlenění působnosti postupem času, například během letní nebo zimní sezóny. Roztřídění zákazníků zobrazuje souhru působení konkurentů na základě personálním, jedná se tak o personální segmentaci trhu. V tomto členění jde o poptávkové rozdělení strany trhu dle druhů jednotlivých zákazníků. Soutěžitelé sladí své činnosti tak, že každý má vyčleněný jeden nebo více druhů odběratelů.³¹

²⁹ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Zakázané dohody a zneužití dominantního postavení* [online]. [cit.2017-11-09].

³⁰ KINDL, J., *Kartelové a distribuční dohody: teorie a praxe*. 2010, s. 221.

³¹ KINDL, J., *Kartelové a distribuční dohody: teorie a praxe*. 2010, s. 222.

Restrikční kartely

Restrikční nebo kontrolní kartely jsou dohody o omezení nebo kontrole výroby, případně odbytu. Negativní dopad tohoto typu kartelů spočívá v tom, že se nabídka přestává chovat závisle na poptávce a je limitována, což narušuje soutěžní prostředí.³²

Tendrové kartely

V praxi dohody narušující hospodářskou soutěž mají i komplexnější podobu. Typickým příkladem jsou tendrové kartely anebo „bid rigging“. Bid rigging je zvláště nebezpečné jednání na trhu, výrazně ohrožuje ekonomiku, vede ke zvýšení cen a snížení kvality plnění, čímž odčerpává veřejné finance a poškozují všechny spotřebitele.³³

Další kartelové dohody:

- Diskriminační kartely – jedná se o dohodu, kdy soutěžitelé svým obchodním partnerům při rovnocenném plnění poskytují bezdůvodně nerovnocenná protiplnění.
- Junktimační kartely – podstatou je vázání uzavření smlouvy na dohodu o dalším plnění, které věcně ani podle obchodních zvyklostí s předmětem plnění smlouvy nesouvisí.
- Bojkotové kartely – tato dohoda spočívá v domluvě společností o tom, že nebudou v žádném obchodním vztahu s konkurenty, kteří se nezúčastní dohody.³⁴

Vedle tvrdých horizontálních kartelů, ke kterým soutěžní právo přistupuje velmi striktně, samozřejmě, existují i další horizontální dohody, jejichž primární účel není protisoutěžní a které jsou proto soutěžním právem posuzované liberálněji. Mezi tyto dohody patří například dohody o výměně informací, dohody o spolupráci v oblasti výroby, dohody o společném nákupu, komercializační dohody, standardizační dohody, dohody v oblasti životního prostředí.³⁵

3.5.4 Zneužití dominantního postavení

Pokud některý soutěžitel získá na trhu tak silné postavení, že již při volbě své tržní strategie nemusí brát ohled na konkurenci, pak se nachází v takzvaném dominantním postavení. Na jeho počínání na trhu jsou pak kladeny výrazně vyšší nároky než na jednání

³² KINDL, J., *Kartelové a distribuční dohody: teorie a praxe*. 2010 s. 222.

³³ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Zákazané dohody a zneužití dominantního postavení* [online]. [cit.2017-11-10].

³⁴ RAUS, D., ORŠULOVÁ A. *Kartelové dohody*. 2010, s. 120-122.

³⁵ KINDL, J., *Kartelové a distribuční dohody: teorie a praxe*. 2010, s. 230.

soutěžitelů v běžném postavení. Samotné dominantní postavení přitom není zakázané, protizákonné je až jeho zneužití, které se může uskutečnit například účtováním nepřiměřeně vysokých cen, uplatňováním různých smluvních podmínek vůči odběratelům bez objektivního ospravedlnění, vázáním prodeje zboží a služeb na odběr jiných produktů, omezováním výroby nebo dočasným prodejem zboží za podnákladové ceny za účelem vytlačení konkurence z trhu.³⁶

3.5.5 Spojování soutěžitelů

Spojování firem prostřednictvím fúzí a akvizic je běžnou součástí tržního vývoje a pro hospodářskou soutěž je v zásadě prospěšné, neboť jeho prostřednictvím dochází k zefektivňování a racionalizaci výroby. Nebezpečím pro hospodářskou soutěž se však mohou stát ve chvíli, kdy by spojením došlo k vytvoření dominantního soutěžitele na trhu, jehož existence by hospodářskou soutěž mohla narušit. Z tohoto důvodu jsou soutěžní úřady nadány pravomocí povolovat spojení soutěžitelů. Pokud je spojení vyhodnoceno jako rizikové pro hospodářskou soutěž, může je úřad zakázat. Kompromisním řešením pak je přijetí závazků, které spojující se firmy mohou navrhnout, aby protisoutěžní rizika nevznikla. Může se například jednat o odprodej částí podniku nebo závazky v podobě určitého jednání vůči zákazníkům a konkurentům.³⁷

3.6 Monopolistické konkurence

Předpokladem pro existenci monopolistické konkurence je větší počet nakupujících a prodávajících na trhu, a je zde také dobrá informovanost. Pro monopolistickou konkurenci je charakteristické, že velký počet prodávajících vyrábí diferencované produkty.³⁸

Větší počet ekonomických subjektů vytváří konkurenční prostředí a zaručuje to, že firmy ve svém ekonomickém rozhodování jsou víceméně nezávislé, což nelze říct o oligopolní nebo monopolní tržní strukturu.³⁹

³⁶ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Zakázané dohody a zneužití dominantního postavení* [online]. [cit.2017-11-10].

³⁷ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Spojování soutěžitelů* [online]. [cit.2017-11-10].

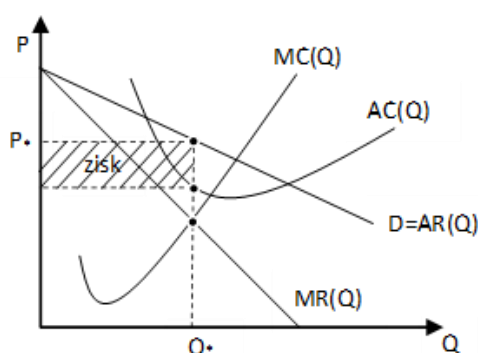
³⁸ SAMUELSON, P. a NORDHAUS, W., *Ekonomie*. 2013 s. 569.

³⁹ KLIKOVÁ, C. a KOTLÁN, I., *Hospodářská politika*. 2012, s. 191.

Model monopolistické konkurence se do jisté míry podobá modelu čistého monopolu. Tzn., že produkt jedné firmy je blízký výrobku jiných firem na trhu, i když není dokonalým substitutem (náhradníkem). Výsledek tohoto substitučního efektu je v tom, že každá firma má určitou kontrolu nad cenou svého zboží, což znamená, že křivka poptávky po zboží firmy je mírně klesající.⁴⁰

To znamená, že když firma zvýší cenu, tak to způsobí určitý pokles poptávky po její produkci, ale vždy se najde skupina spotřebitelů, kteří budou ochotni si koupit zboží i za vyšší cenu, protože je jenně diferencovaný od podobných produktů její konkurence.⁴¹

Graf 5 – Monopolistická konkurence v krátkém období – zisk

Zdroj: BRČÁK, J. a SEKERKA, B., *Mikroekonomie*. 2010, s. 156

3.7 Antimonopolní politika

Nelze popřít, že trh není dokonalým nástrojem řízení, ale lepší není k dispozici, proto musí stát mimo jiné stanovit přesná pravidla hospodářské soutěže, dbát na jejich dodržování a postihovat jejich porušování.⁴²

Antimonopolní politika je základním prvkem zajišťujícím fungování volného trhu, je to soustava nástrojů a opatření, kterými stát zabezpečuje:

- volný vstup nových subjektů na trh, odstraňování bariér vstupu na trh a vytváření podmínek pro volný odchod z trhu;
- sledování a vymýcení nezákonného omezování soutěže;
- ochrana spotřebitelů vůči chování výrobců, dovozců a dalších dodavatelů, kteří je znevýhodňují.⁴³

⁴⁰ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 2005, s. 89.

⁴¹ KUBÍČEK, J. *Hospodářská politika*. 2006, s.187.

⁴² HOLMAN, R. *Ekonomie*. 2005, s. 89.

Obecně sleduje antimonopolní politika tyto cíle:

- optimální alokace produktivních zdrojů;
- rozptýlení, případně zachování ekonomické síly a pozice jednotlivých podnikatelů na trhu;
- podpora ekonomického a technického rozvoje.⁴⁴

Antimonopolní politika při přechodu na tržní ekonomiku je složitější než u fungující tržní ekonomiky, protože se přechází na tržní ceny, které snižují rovnováhu na trhu a odstraňují monopoly, které před přechodem byly jedinými poskytovateli služeb v dané oblasti.⁴⁵

Pro úspěšnost antimonopolní politiky je nutná volba takové alternativy, která zajistí efektivní a prospěšnou soutěž. Tato alternativa se musí pohybovat někde mezi liberální a přísnou, jelikož obě mohou působit negativně, ale neexistuje ideální způsob řešení, který by reflektoval požadavky všech ekonomických subjektů a spravedlnosti distribuce.

Každá země používá takový systém, který nejlépe odráží její problémy a mají původ v:

- ekonomických podmínkách, které jsou v rámci zemí rozdílné,
- rozdílném charakterizujícím významu problematiky konkurence a deformací konkurenčního prostředí,
- v institucích hospodářské politiky, které se opírají o rozdílné přístupy při tvorbě a uplatňování antimonopolní politiky

Základní tři skupiny antimonopolní politiky jsou americký, německý a francouzský, které se liší kritérii a preferováním určitých kritérií při rozhodování o konkrétním problému. Druhým problematickým prvkem je určení, které konkrétní postupy a metody budou aplikovány za účelem dosahování explicitně a implicitně stanovených cílů.⁴⁶

K hlavním způsobům realizace této části hospodářské politiky patří:

- legislativně přímo zakázané zneužívání dominantního postavení na trhu;
- zákaz a postih takových forem mezipodnikové kooperace, které v konečném důsledku omezují hospodářskou soutěž a vyvolávají účinky podobné zneužívání dominantního postavení na trhu;

⁴³ SLANÝ, A. a ŽÁK, M. *Hospodářská politika*. 1999, s. 112.

⁴⁴ KUBÍČEK, J. *Hospodářská politika*. 2006, s. 204.

⁴⁵ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 2005, s. 155.

⁴⁶ KUBÍČEK, J. *Hospodářská politika*. 2006, s. 214.

- zákonné omezení, resp. kontrola a schvalovací povinnost fúzí, převzetí a slučování firem;
- analýza a formulování návrhů pro praxi za účelem odstraňování překážek a stíhání vytváření takových překážek;
- analýza a připomínkování legislativních návrhů norem a úprav, které by mohly vyvolat diskriminační nebo redistribuční výsledky, které přinášejí efekt jen určitým nejsilnějším organizovaným skupinám a poškozují neorganizované skupiny;
- permanentní sledování trhů a odvětví;
- analýza, selekce a návrh legislativních úprav podnikání v těch částech trhů a odvětví s převládajícím ekonomickým přirozeným monopolem;
- posuzování, komentování a eventuálně schvalování výjimek ze všeobecně platného rámce antimonopolní legislativy.⁴⁷

Výjimky z obecně platného rámce antimonopolní legislativy jsou tím diferencním znakem, který odlišuje jednotlivé země. Ostatní prvky jsou přítomné v každém zákonodárství.

Rozsah těchto výjimek, detailní úprava a jejich aplikace, stejně jako intenzita jejich využívání se dělí do skupin:

- Anglosaský systém – USA, Velká Británie, Austrálie, Nový Zéland, Kanada – dynamický legislativní vývoj, široká aplikace právního precedentu, komunikace s podnikatelskou sférou, malá iniciační role státu;
- Německý (Japonský) – vyšší míra státního intervencionismu, přesvědčení, že tak omezování hospodářské soutěže, jakož i samotná vysoce intenzivní konkurence, mohou být škodlivá, proto si oba případy vynucují regulační aktivitu státu;
- jiné tržní a tranzitní ekonomiky – smíšené z předchozích, jsou to ekonomiky s menším kapacitním rozsahem vnitřního trhu, proto problém zneužívání dominantního postavení nepovažují za významný;
- nadnárodní systémy – důvodem jejich úsilí je potřeba unifikace podmínek fungování společného trhu a odstranění překážek, které jsou důsledkem rozdílů. Jejich cíl – liberalizace přístupu a mobility ekonomických faktorů a zdrojů. Tento cíl však vede k tomu, že se uplatňují restriktivní praktiky.⁴⁸

⁴⁷ KUBÍČEK, J. *Hospodářská politika*. 2006, s. 218.

⁴⁸ KUBÍČEK, J. *Hospodářská politika*. 2006, s. 221.

4 Analytická část

4.1 Ochrana hospodářské soutěže v ČR

4.1.1 Vývoj soutěžního práva

Kořeny antitrustové regulace týkající se ochrany a stabilizace trhu se datují kolem roku 483 našeho letopočtu. Jedním z prvních antimonopolních zákonů je Ústava o cenách římského císaře Zenona. Je prakticky prvním zákonem regulujícím spojování obchodních subjektů s velkým tržním podílem. V tomto aktu bylo stanoveno: "Nařizujeme, aby se žádná osoba neodvážila vykonávat monopol na jakýkoli druh oblečení nebo ryby nebo jakoukoli jinou věc, která slouží jako potravina nebo určená k jiným účelům."

Tržní ekonomika je založena na směně zboží a služeb prostřednictvím vyvažujícího se principu nabídky a poptávky. Významným faktorem, který ovlivňuje nabídkovou stranu, je hospodářská soutěž mezi producenty, která dále modifikuje ceny i kvalitu nabízených produktů ve prospěch zákazníka. Vzájemné soutěžení se neprojevuje pouze v rovině cen a kvality výrobků, ale také nutí podniky k zavádění efektivnějších postupů, nových technologií a celkové racionalizaci.

Aby hospodářská soutěž nejenom fungovala, ale i přinášela benefity spotřebitelům, musí být tržní strategie jednotlivých soutěžitelů individuální a neovlivněná. Z tohoto důvodu vznikaly v moderních státech od počátku 20. století soutěžní úřady, jejichž účelem je ochrana hospodářské soutěže. V současné době fungují antimonopolní orgány v 92 zemích světa.

Na území České republiky vývoj ochrany hospodářské soutěže směřuje velmi hluboko do historie, a zároveň připomíná například vývoj soutěžních ustanovení ve starověkém Římě, vývoj antimonopolního zákonodárství ČR připomíná vývoj antitrustové politiky Anglie od roku 1414.⁴⁹

K největším změnám v ochraně volného trhu v Českých zemích však došlo po první světové válce, kdy za období první Československé republiky byla ochrana hospodářské soutěže velmi aktuálním tématem. Největším problémem tehdejší doby byly kartelové dohody týkající se umělého udržování vysoké hladiny cen potravin.

Publikace „Soutěžní právo“ rozděluje vývoj ochrany hospodářské soutěže na Českém území do čtyř etap. Za první etapu považuje období konce 19. století a začátku století

⁴⁹ BELYAEVA OA. *Obchodní právo*. 2009, s. 47.

dvacátého, za druhou etapu – období od roku 1933 do roku 1950, za třetí etapu – období mezi roky 1950 a 1989, čtvrtá etapa běží od roku 1989 dosud.⁵⁰

Významným přelomem v oblasti ochrany hospodářské soutěže na Českém území je rok 1927, kdy vznikl zákon proti nekalé soutěži č. 111/1927 Sb. V hlavní doložce zákona proti nekalé soutěži se říká: „Kdo se dostane v hospodářském styku v rozpor s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým poškodit soutěžitele, může být žalován, aby se zdržel takového jednání a odstranil závadný stav jím způsobený...“. Tato doložka byla aplikována i pro hodnocení případů kartelových dohod až do doby, kdy byly kartelové dohody řešeny vlastním právním upravováním a regulací.⁵¹

Pro vývoj práva kartelového je tak důležitý rok 1933, ve kterém došlo k první systematické úpravě práva proti omezování soutěže. Byl přijat tzv. kartelový zákon č. 141/1933 Sb., o kartelech a soukromých monopolech. V období po první světové válce sice jednoznačně zrušen nebyl, ale v tehdejší Československé Republice (ČSR) dojit k uplatnění nemohl. Možnost zneužití dominantního postavení hospodářských jednotek v záměrně monopolisticky organizovaném hospodářství zanikla v důsledku plánovaného řízení národního hospodářství. Namísto trhu a volné soutěže zde byl vytvořen institut spolupráce socialistických organizací. V roce 1933 bylo zaregistrováno 592 zápisů do kartelového rejstříku.

V průběhu druhé světové války bylo šetřeno ročně kolem 30 soutěžních případů. V tomto případě ani válka neohrozila fungování úřadů v oblasti regulace hospodářské soutěže. Těsně po válce pozvolna klesaly počty šetřených soutěžních případů, v roce 1945 nebyl řešen ani jeden případ zakázané dohody mezi soutěžiteli a do roku 1948 byl jejich počet kolem dvou soutěžních případů za rok. Během socialistického režimu zanikla hospodářská soutěž jako taková. Po revoluci v roce 1989 se soutěžitelé dopouštějí nezákonných dohod jen zřídka (do pěti soutěžních případů ročně).

Po revoluci v roce 1989 došlo k rychlým značným změnám ve struktuře trhu a samozřejmě i vznikla potřeba jeho větší regulace pomocí obnovených nástrojů na uskutečnění ochranné hospodářské politiky. V roce 2001 byl přijat zákon č.143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže (ZOHS). Dalším významným mezníkem pro soutěžní právo byl vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 a následná legislativní úprava soutěžního práva a kompetencí Úřadu pro ochranu hospodářské

⁵⁰ MUNKOVÁ, J.; SVOBODA, P.; KINDL, J. *Soutěžní právo*. 2006, s. 31.

⁵¹ MUNKOVÁ, J.; SVOBODA, P.; KINDL, J. *Soutěžní právo*. 2006, s. 31.

soutěže. V roce 2009 byla provedena novelizace a schválení zákona o významné tržní síle.⁵²

4.2 Antimonopolní zákonodárství České republiky

Antimonopolní zákonodárství pro ochranu hospodářské soutěže v ČR se skládá ze zákonů, podzákoných právních předpisů a neprávních instrumentů s neformální závazností.

V České republice je ochrana hospodářské soutěže regulována zákonem č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Přímě aplikovatelné zde jsou rovněž články 101 a 102 Smlouvy o fungování Evropské unie.

4.2.1 Zákon o ochraně hospodářské soutěže

Tento zákon upravuje ochranu hospodářské soutěže na trhu výrobků a služeb proti jejímu vyloučení, omezení, jinému narušení nebo ohrožení:

- a) Dohodami soutěžitelů (§ 3 odst. 1);
- b) Zneužitím dominantního postavení soutěžitelů;
- c) Spojením soutěžitelů
- d) Orgány státní správy při výkonu státní správy, orgány územní samosprávy při výkonu samosprávy a při přeneseném výkonu státní správy a orgány zájmové samosprávy při přeneseném výkonu státní správy (dále jen “orgány veřejné správy,„)⁵³

Dohody mezi soutěžiteli, rozhodnutí jejich sdružení a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě, jejichž cílem nebo výsledkem je narušení hospodářské soutěže, jsou zakázané a neplatné, pokud tento nebo zvláštní zákon nestanoví jinak nebo pokud Úřad pro ochranu hospodářské soutěže nepovolí prováděcím právním předpisem z tohoto zákazu výjimku. Dohody, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný, nejsou považovány za zakázané.⁵⁴

Zakázané dohody jsou narušením hospodářské soutěže proto, že obsahují úmluvu o:

- přímém nebo nepřímém určení cen, popřípadě o jiných obchodních podmínkách;

⁵² ŠVANDA, M.; VRÁNA, F. *Historie soutěžního práva od počátků ke dnešku* [online]. [cit. 2018-01-16].

⁵³ Zákon o ochraně hospodářské soutěže, § 1 Úvodní ustanovení (Zákon č. 143/2001 Sb.) [online]. [cit. 2009-12-13].

⁵⁴ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Spojování soutěžitelů* [online]. [cit. 2017-12-10].

- omezení nebo kontrole výroby, odbytu, výzkumu a vývoje nebo investic;
- rozdělení trhu nebo nákupních zdrojů;
- tom, že uzavření smlouvy bude vázáno na přijetí dalšího plnění, které věcně ani podle obchodních zvyklostí a zásad poctivého obchodního styku s předmětem smlouvy nesouvisí;
- uplatnění rozdílných podmínek vůči jednotlivým soutěžitelům při shodném nebo srovnatelném plnění, jimiž jsou někteří soutěžitelé v hospodářské soutěži znevýhodněni;
- tom, že účastníci dohody nebudou obchodovat či jinak hospodářsky spolupracovat se soutěžiteli, kteří nejsou účastníky dohody, anebo jim budou jinak působit újmu (skupinový bojkot).⁵⁵⁵⁶

4.2.2 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže – ÚOHS

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále též Úřad či ÚOHS) je ústředním orgánem státní správy s pravomocemi v oblasti ochrany hospodářské soutěže, dozoru v oblasti zadávání veřejných zakázek, kontroly významné tržní síly, koordinaci a poradenství v oblasti veřejné podpory.

Zákon České národní rady č. 173/1991 Sb. ze dne 26. dubna 1991 zřídil český úřad pro hospodářskou soutěž, který zahájil činnost od 1. července 1991. Sídlem Úřadu se stalo Brno, jako centrum všech orgánů státní správy. V roce 1992 byl tento Úřad nahrazen Ministerstvem pro hospodářskou soutěž. Tato změna byla odůvodněna tehdy probíhající ekonomickou transformací a především úlohou, kterou plnilo Ministerstvo v privatizačním procesu. Úřad začal fungovat pod názvem „Úřad pro ochranu hospodářské soutěže“ od 1. listopadu 1996, přičemž navázal na činnost dřívějšího ministerstva.

Kompetence Úřadu je stanovena zákonem č. 273/1996 Sb., ve formulaci zákona č. 187/1999 Sb. Úřadu náleží tvořit a formátovat podmínky pro podporu a ochranu hospodářské soutěže, vykonávat dohled při zadávání veřejných zakázek a veřejné podpory. Od února 2010 činí Úřad novou roli orgánu dohledu nad dodržováním zákona o významné tržní síle a jejím zneužití.

⁵⁵ Zákon o ochraně hospodářské soutěže, § 3 *Dohody narušující soutěž* (Zákon č. 143/2001 Sb.) [online]. [cit. 2009-12-15].

⁵⁶ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Zákazované dohody a zneužití dominantního postavení* [online]. [cit. 2017-12-15].

ÚOHS je ústředním orgánem státní správy, který je zcela nezávislý ve své rozhodovací činnosti. V jeho čele je předseda, kterého jmenuje na návrh vlády prezident republiky. Funkční období předsedy je 6 let a nikdo nemůže být jmenován do této funkce na více jak dvě funkční období. Současným předsedou Úřadu je od 9. července 2009 Ing. Petr Rafaj. V červnu 2015 byl předseda Rafaj jmenován prezidentem republiky na druhý šestiletý mandát.⁵⁷

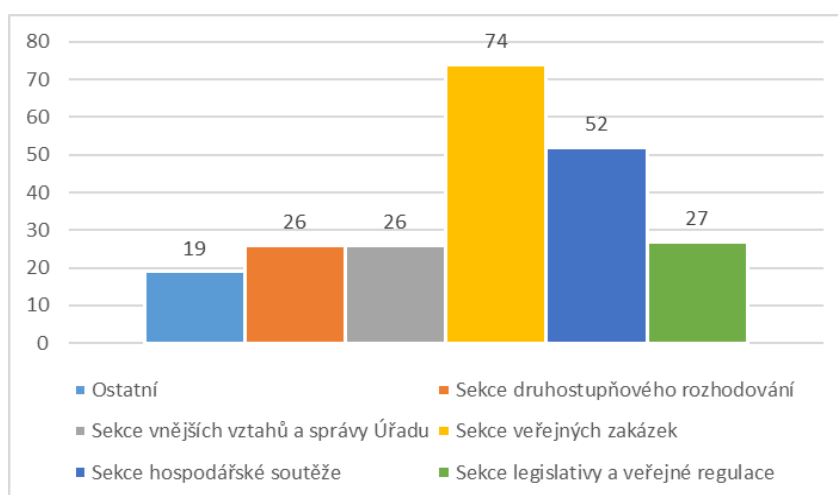
V roce 2016 došlo k nepatrným změnám v organizační struktuře Úřadu, která je stále založena na rozdělení do sekcí dle jednotlivých kompetencí (sekce hospodářské soutěže, veřejných zakázek a sekce legislativy a veřejné regulace) a instancí rozhodování (sekce druhostupňového rozhodování), byla doplněna sekce servisního charakteru (sekce vnějších vztahů a správy Úřadu).

Současná organizační struktura Úřadu zahrnuje pět sekcí:

1. Sekce hospodářské soutěže (místopředseda JUDr. Hynek Brom),
2. Sekce veřejných zakázek (místopředsedkyně JUDr. Eva Kubišová)
3. Sekce legislativy a veřejné regulace (místopředseda JUDr. Petr Solský)
4. Sekce vnějších vztahů a správy Úřadu (ředitel JUDr. Daniel Stankov)
5. Sekce druhostupňového rozhodování (JUDr. Michael Mikulík)

Celkový počet zaměstnanců k 31. 12. 2016 činil 224 (+ předseda ÚOHS). Většinu tvoří právníci a ekonomové.⁵⁸

Graf 6 – Rozdělení zaměstnanců podle sekcí k 31. 12. 2016

Zdroj: UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zpráva 2016* [cit.2017-12-16].

⁵⁷ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *O úřadu* [online]. [cit. 2017-12-23].

⁵⁸ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *O úřadu* [online]. [cit. 2017-12-23].

4.2.3 Legislativa ČR pro zákaz kartelových dohod

V České republice se kartelové dohody dělí na základě § 3 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

Dohody narušující soutěž bývají často označovány jako kartely, ačkoliv zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže) ve znění pozdějších předpisů, pojem kartel neužívá. Zákon užívá pojem „dohody narušující soutěž“, za které považuje dohody mezi soutěžiteli, rozhodnutí jejich sdružení a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě, jejichž cílem nebo výsledkem je narušení hospodářské soutěže.

Pro všechny typy jednání zákon používá souhrnné označení (legislativní zkratku) „dohody“. Souhrnně bývají uvedené tři typy jednání nazývány jako zakázané dohody nebo také kartely, zejména jsou-li uzavřeny mezi přímými konkurenty na trhu („kartel“ v užším slova smyslu). Na právní kvalifikaci to však nemá vliv, všechny tři typy jednání jsou stejně zakázané a též sankciované. Vymezení zakázaných dohod v českém právu je obdobné vymezení v právu Evropské unie, kterým se národní soutěžní právo inspirované.⁵⁹

Kartelové dohody omezují soutěžitelé s cílem porušení soutěži. Dílčím cílem je ovládnutí trhu. Tyto dohody mají zaručit všem účastníkům běžný, systematický zisk bez rizik v průběhu konkurenčního boje a bez nutnosti investovat do dalších inovací nebo technologie. Výhodou takové dohody je nejenom jistá pozice na trhu, ale i to, že účastníci dohody se nemusejí bát soutěžitelů, nově vstupujících na trh.

4.2.4 Projekt týkající se problematiky veřejných zakázek v ČR

Speciální kategorii zakázaných dohod tvoří takzvaný bid rigging, tedy kartely mezi uchazeči o veřejné zakázky. Pro Úřad je odhalování a likvidace tohoto typu dohod prioritou. V roce 2016 proto zahájil projekt týkající se problematiky veřejných zakázek a bid riggingu. Jeho účelem je zvyšovat povědomí veřejné správy o problematice zakázaných protisoutěžních dohod uzavíraných mezi účastníky zadávacích řízení v úmyslu ovlivnit výsledek zadávacího řízení. Cílem projektu je dosažení vzdělání a osvěty v oblasti detekce bid riggingu, jeho prevence a zároveň vysvětlení postupů, jakým způsobem na podezření na takovéto dohody kvalifikovaně upozornit Úřad tak, aby bylo

⁵⁹ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Zakázané dohody a zneužití dominantního postavení* [online]. [cit. 2017-12-26].

minimalizováno riziko případného ničení důkazů a naopak maximalizována šance na efektivní odhalení těchto zakázaných praktik. V rámci projektu zatím vznikla stručná informační brožura o bid riggingu a jeho průvodních znacích, a následně proběhla série školení pracovníků veřejné správy v této oblasti.

S bid riggingem souvisí i další projekt, na němž ÚOHS pracuje s Ekonomicko-správní fakultou Masarykovy univerzity. Jeho cílem je tvorba systému automatické detekce koluzivního jednání ve veřejných zakázkách. Výstupem projektu bude detekční nástroj, který bude na základě veřejně dostupných dat a určitých algoritmů identifikovat oblasti, kde mohlo dojít k nedovolené spolupráci uchazečů o veřejné zakázky. Projekt byl finalizován a uveden do praxe v průběhu roku 2017.

4.2.5 Zneužití dominantního postavení v ČR

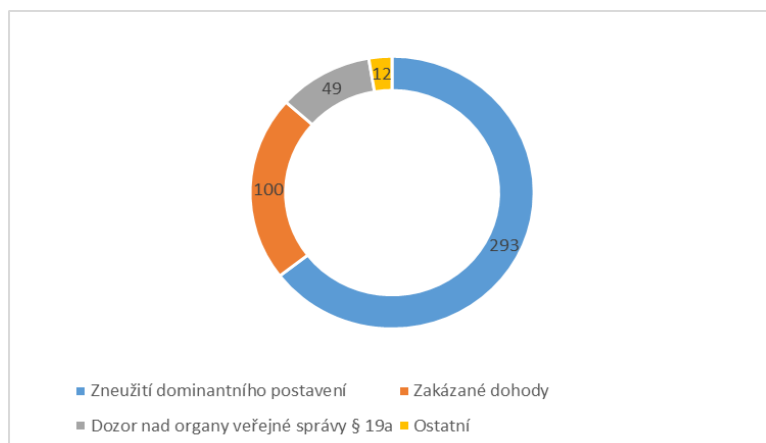
V České republice podléhají povolení ze strany ÚOHS pouze nejvýznamnější uskutečněné fúze. Notifikována musejí být spojení, v nichž obrat všech spojujících se firem, dosažený na domácím trhu v posledním účetním období, převyšuje 1,5 miliardy korun a alespoň dva ze spojujících se soutěžitelů dosáhli každý za poslední účetní období na trhu České republiky čistého obratu vyššího než 250 milionů korun; nebo pokud čistý obrat dosažený za poslední účetní období na trhu České republiky alespoň jedním ze soutěžitelů zakládajících společně kontrolovaný podnik je vyšší než 1,5 miliardy korun a zároveň celosvětový čistý obrat dosažený za poslední účetní období dalším spojujícím se soutěžitelem je vyšší než 1,5 miliardy korun.⁶⁰

4.2.6 Statistiky z oblasti hospodářské soutěže

ÚOHS v oblasti hospodářské soutěže v prvním stupni vydal celkem 64 rozhodnutí. Mezi nimi bylo také historicky první rozhodnutí o porušení § 19a ZOHS. Za zjištěné protisoutěžní delikty byly uloženy sankce v souhrnné výši 466 220 000 korun. Zahájeno bylo 61 nových případů, přičemž u soutěžitelů bylo provedeno celkem sedm místních šetření.

⁶⁰ ÚOHS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Zakázané dohody a zneužití dominantního postavení* [online]. [cit. 2017-12-26].

Graf 7 – Obdržené podněty dle oblastí v roce 2016

Zdroj: UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zpráva 2016* [cit.2018-01-10].

Tabulka 1: Počet obdržených podnětů dle oblastí

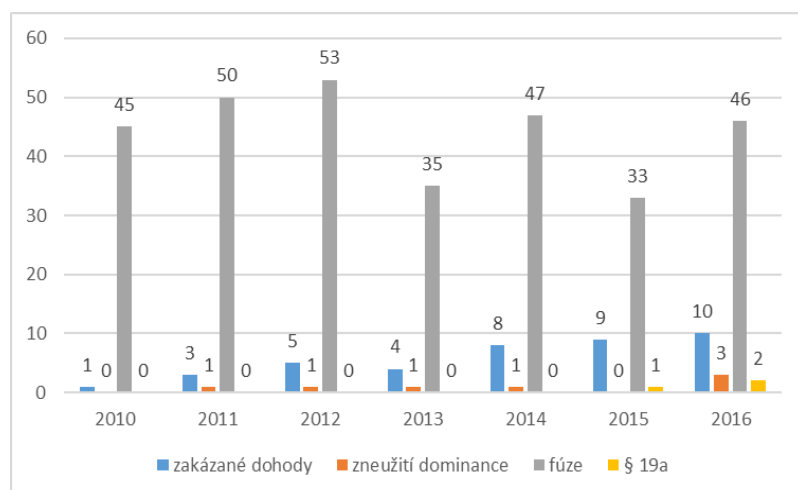
Počet obdržených podnětů dle oblastí	
Zneužití dominantního postavení	293
Zakázané dohody	100
Dozor nad organy veřejné správy § 19a	49
Ostatní	12
Celkem	454
Počet zahájených řízení dle oblastí	
Zakázané dohody	10
Zneužití dominantního postavení	3
Dozor nad organy veřejné správy § 19a	2
Spojování soutěžitelů	46
Celkem	61
Počet vydaných rozhodnutí dle oblastí	
Zakázané dohody	13
Zneužití dominantního postavení	3
Dozor nad organy veřejné správy § 19a	1
Spojování soutěžitelů	47
Celkem	64
Výše uložených sankcí dle oblastí (v Kč)	
Zakázané dohody	460 562 000
Zneužití dominantního postavení	0

Dozor nad orgány veřejné správy § 19a	275 000
Spojování soutěžitelů	5 383 000
Celkem	466 220 000

Zdroj: UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zpráva 2016* [cit.2018-01-10].

Jak je vidět z grafu č. 7 a tabulky č. 1, Úřad obdržel v roce 2016 ze strany veřejnosti celkem 454 podnětů. Nejvíce z nich, téměř 293, se přitom týkalo možného zneužití dominantního postavení. Na druhém místě podle počtu obdržených podnětů jsou zakázané dohody, kterých bylo celkem 100. Kromě vyřizování podnětů Úřad zodpověděl také několik desítek dotazů týkajících se problematiky soutěžního práva.

Graf 8 – Počty zahájených správních řízení v oblastech hospodářské soutěže

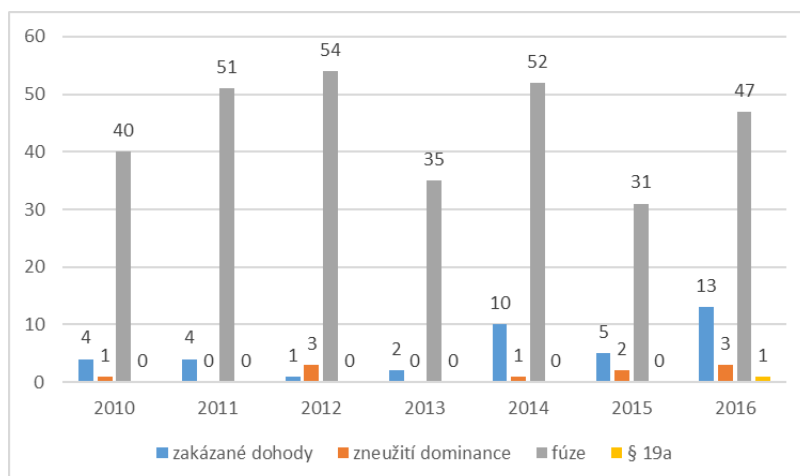

Zdroj: UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zpráva 2016* [cit.2018-01-10].

Graf č. 8 přehledně znázorňuje počty zahájených správních řízení v oblasti zakázaných dohod, oblasti zneužití dominantního postavení, oblasti fúzí a oblasti dozoru nad orgány veřejné správy § 19a společně ve sledovaném období let 2010–2016.

Počet vydaných rozhodnutí v rámci zkoumaných oblastí (zakázaných dohod, zneužití dominantního postavení, spojování soutěžitelů a dozoru nad orgány veřejné správy § 19a) je podrobně řešen na grafu č. 9. Dostupná jsou data pro roky 2010–2016. Mezi roky 2010–2016 bylo vydáno celkem 360 rozhodnutí. Zatímco ve stejném období v oblasti zneužití dominantního postavení bylo vydáno jen 10 rozhodnutí. Přičemž v oblasti fúzí bylo vydáno 310. V oblasti zakázaných dohod – 39 rozhodnutí, a oblasti dozoru nad orgány veřejné správy § 19a bylo vydáno jenom jedno rozhodnutí.

Graf 9 – Počty vydaných rozhodnutí v oblastech hospodářské soutěže

Zdroj: UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zpráva 2016* [cit.2018-01-10].

4.3 Leniency program

Každý účastník kartelu musí vědět, že mu za to hrozí pokuta v hodnotě až do 10 % z čistého zisku dosaženého soutěžitelem na trhu za poslední ukončené účetní období. Pro svědomité soutěžitele antimonopolní úřad vytvořil výkonný nástroj v boji s kartely a tím je tzv. Leniency program. Účastníkovi kartelu, který nahlásí Úřadu existenci zakázané dohody, může být snížena pokuta nebo může dojít až k odpuštění pokuty vůbec.

Vyhláška o Leniency programu byla v Evropské unii přijata v roce 1996 a pak proběhlo několik její novelizací. V České republice byl Leniency program uveden v červenci 2001 jako sedmý v pořadí ve světě. V roce 2012 byla provedena zásadní novelizace, ve které byl institut Leniency začleněn přímo do zákona o ochraně hospodářské soutěže.

Pro udělení plné imunity je nutné, aby účastník kartelu přišel za soutěžním úřadem jako první. Jakékoliv nejasnosti či dotazy, zda se vůbec jedná o kartel a zda se na dané chování vztahuje Leniency program, je možno vyjasnit konzultací se zaměstnanci ÚOHS.⁶¹

Upuštění od uložení pokuty (Leniency typu I)

Při splnění podmínek Leniency typu I Úřad odpustí uložení pokuty účastníkovi kartelové dohody. Mezi podmínky Leniency typu I patří, že soutěžitel jako první předloží Úřadu podklady a informace o dohodě a přizná účast na kartelové dohodě. Dále soutěžitel musí splňovat společné podmínky pro uplatnění Leniency programu I. Aby byly

⁶¹ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Leniency program* [online]. [cit. 2018-01-12].

ty podmínky splněny, musí soutěžitel předem ukazovat jméno, příjmení a adresu soutěžitele, který podává žádost, adresy a plná jména všech účastníků kartelové dohody a informuje o poloze všech kanceláří. Není potřeba detailně popisovat kartelovou dohodu, včetně cílů, způsobů a činností fungování této dohody. Dále se předkládají údaje o službách a výrobcích.

Snížení pokuty (Leniency typu II)

Aby byla soutěžiteli snížena pokuta, musí splňovat podmínky Leniency typu II. První podmínkou je, že soutěžitel musí předložit Úřadu informace o kartelové dohodě mající významnou přidanou důkazní hodnotu pro Úřad a musí přiznat svoji účast v kartelové dohodě. Leniency program II po splnění podmínek nejdříve vezme ohled na pořadí soutěžitelů, kteří zažádali o snížení pokuty a poté pokutu sníží. První soutěžitel, který poskytl podklady a informace mající významnou přidanou důkazní hodnotu, bude mít sníženou pokutu o 30–50 %. Druhému soutěžiteli bude snížena pokuta o 20–30 %. Dalším soutěžitelům bude snížena pokuta až do výše 20 %.

Podmínky pro snížení pokuty a upuštění od pokuty

Od momentu podání žádosti musí soutěžitel po dobu řízení aktivně pomáhat Úřadu se v tom případě orientovat. Soutěžitel musí podávat pouze přesné a pravdivé informace v plném rozsahu. V období, ve kterém podal žádosti, nepadělal, nezničil a nezatajil žádné informace o kartelové dohodě. Soutěžitel bude k dispozici Úřadu a bude okamžitě odpovídat na veškeré požadavky, pro pomoc ke stanovení. Jestliže soutěžitel neukončil účast na kartelové dohodě, musí ji ukončit po podání žádosti a nesmí tím ohrozit šetření, které už probíhá.

4.4 Případy odhalování kartelu v ČR

V této části prací budou uvedeny případy kartelu, jako jsou zakázané dohody mezi firmami v ČR za rok 2016. Následovně bude popsán postup při odhalování takových druhů kartelů. Na základě analýzy činnosti Úřadu v této oblasti budou na závěr práce vytvořena vlastní doporučení pro Antimonopolní politiku Běloruska v oblasti zakázaní dohod.

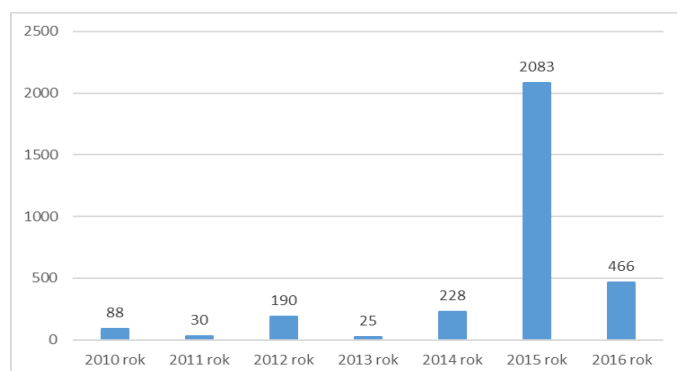
4.4.1 Zakázané kartelové dohody

V oblasti zakázaných dohod bylo vydáno celkem deset prvostupňových rozhodnutí o horizontálních dohodách. V šesti z nich šlo o jednání ve vzájemné shodě, ve dvou případech pak o zakázané rozhodnutí sdružení soutěžitelů. Úřad vydal také tři rozhodnutí

týkající se vertikálních dohod. Uloženy byly v první instanci sankce v celkové výši 460 562 000 korun, což je značně méně než v roce 2015, viz graf č. 10.

V roce 2015 došlo k takovému extrémnímu množství uložených pokut, protože v tomto roce za bid riggingový kartel stavebních firem byla uložena dosud nejvyšší sankce v historii Úřadu, která v I. stupni činila 2,039 miliardy korun.⁶²

Graf 10 – Výše uložených sankcí v I. stupni (v milionech Kč)

Zdroj: UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zpráva 2016* [cit.2018-01-10].

Tabulka 2: Zakázané dohody roku 2016

Účastníci	Stav rozhodnutí	Pokuta
Swietelsky stavební s. r. o. Daich spol. s r. o. Vialit Soběslav spol. s r. o. Chališ spol. s r. o.	Nabyta právní moc 13. 5. 2016	39 840 000 Kč
Hospimed spol. s r. o. S-medics, s. r. o.	Nabyta právní moc 30. 8. 2016	2 523 000 Kč
Mrazírny Plzeň – Dýšina a. s. Czech Frost s. r. o.	Nabyta právní moc 24. 9. 2016	1 007 000 Kč
Lachman Interier Design, s. r. o. Sollus Nábytek, s. r. o. Am Interiér, a. s.	Nabyta právní moc 14. 9. 2016	3 663 000 Kč
Severočeské doly a. s.	Podán rozklad	30 421 000 Kč
Vodafone Czech Republic a. s. O2 Czech Republic a. s.	Podán rozklad	99 085 000 Kč

Zdroj: UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zpráva 2016* [cit.2018-01-12].

4.4.2 Spojování soutěžitelů

V oblasti spojování soutěžitelů vydal Úřad v roce 2016 celkem 47 rozhodnutí. Ve standardní lhůtě 30 dní bylo vydáno 14 rozhodnutí, z toho jedno spojení bylo povoleno po přijetí závazků ze strany účastníka řízení. V celkem 30 případech bylo využito zjednodušené procedury. Naopak dvě správní řízení musela být pro svou složitost převedena do takzvané druhé fáze a bylo o nich rozhodováno v pětiměsíční lhůtě. V jednom případě Úřad řešil porušení zákazu uskutečňování spojení před vydáním

⁶² UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zpráva 2015* [online]. [2018-01-10].

rozhodnutí o povolení, za které uložil společnosti BOHEMIA ENERGY entity s. r. o. sankci ve výši 5 383 000 korun.

4.4.3 Druhostupňové řízení

V roce 2016 bylo podáno celkem 20 rozkladů proti prvoinstančním rozhodnutím. Zahájeno bylo celkem 24 druhostupňových řízení (tři řízení byla zahájena po zrušení předchozího rozhodnutí soudem, jedno řízení zahájeno na základě stížnosti). Vydáno bylo celkem 11 druhoinstančních rozhodnutí, z toho pět meritorních. Uloženy v nich byly sankce v celkové výši 1 971 324 000 korun, z toho 1 966 418 000 korun v oblasti zakázaných dohod a 4 906 000 korun v oblasti spojování soutěžitelů.⁶³

4.4.4 Rekordní pokuta za kartel pekařů

Případ patří k nejkomplicovanějším v oblasti hospodářské soutěže. Mezi pokutovanými jsou Delta pekárny, OK Rest (dříve Odkolek) a Penam.

Případ je starý více než deset let. Soud v roce 2016 musel znovu řešit otázku, zda Úřad pro ochranu hospodářské soutěže postupoval při místním šetření v sídle firem v souladu se zákonem.

Soud postup Úřadu potvrdil. Antimonopolní úřad tento rozsudek vítá. Podle předsedy úřadu Petra Rafaje soud již poněkolkáté potvrdil, že byl spáchán protisoutěžní delikt, ale také jednoznačně deklaroval, že způsob provedení místního šetření nikterak nenarušil práva účastníka řízení.

„Jedná se o jasné potvrzení skutečnosti, že již před více než 12 lety, kdy byl pekárenský kartel prověřován, postupoval úřad při místních šetřeních zcela v souladu s lidskoprávními zásadami,“ uvedl Rafaj.

V roce 2016 soud potvrdil to starší z roku 2009 včetně pokut. Delta pekárny nakonec dostaly 24,8 milionů, OK Rest 14,8 milionů a PENAM 13,2 milionů korun. Novější rozhodnutí, které reagovalo na právní posun v otázce výpočtu pokuty, bylo zrušeno. Podle soudu zákonným normám vyhovuje i starší rozhodnutí ÚOHS.⁶⁴

Z aktuálních zdrojů informace od 31. 01. 2018 je známo, že za pekárenský kartel padly rekordní pokuty, a správnost postupu ÚOHS potvrdil Nejvyšší správní soud.

⁶³ UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zpráva 2016* [online]. [cit. 2018-01-21].

⁶⁴ AKTUALNE, noviny. *Padesátimilionová pokuta za kartel pekařů platí, potvrdil ji soud* [online]. [cit. 2018-01-22].

Nepochybení ve správním řízení včetně postupu zajištění důkazů potvrdil nejen Krajský soud v Brně, ale také Ústavní soud. Nynější kasační stížnosti pekáren neboli mimořádné opravné prostředky užívané ve správním soudnictví byly Nejvyšším správním soudem zamítnuty. Konkrétní důvody soud teprve sdělí.

Pekárny Penam, OK REST a Delta se v teoretické rovině s odvolacím řízením mohou ještě obrátit na Ústavní soud.⁶⁵

4.5 Postup při odhalování kartelů

V této kapitole se popisuje postup Úřadu při odhalování kartelových dohod. Úřad provádí preventivní šetření na trhu nebo na základě podnětu spotřebitele či jiného soutěžitele na trhu nebo přímého účastníka dohody může rozpoznat existenci kartelu. Podnět může být podán formou stížnosti Úřadu tím, kdo má podezření, že určitý subjekt nechová v souladu s pravidly hospodářské soutěže. Pokud úřad na základě svého šetření potvrdí, že došlo k porušení zákona, zahájí správní řízení. Účastníky zahájeného řízení jsou subjekty, které mezi sebou uzavřely předpokládanou kartelovou dohodu.

Kroky ÚOHS při odhalování kartelových dohod:

- Identifikace účastníků kartelu. Vymezení relevantního trhu, na němž potenciální kartelisté působí.
- Určení, zda jde o dohodu zakázanou, zda nelze aplikovat některou výjimku ze zákazu.
- Posouzení, jestli je Úřad oprávněn k rozhodování o daném kartelu. Pokud ano, musí Úřad určit, zda bude na případ aplikovat pouze české právo nebo právo komunitární.
- Zahájení řízení, případná aplikace programu shovívavosti. Uvážení možnosti alternativního řešení.
- Zahájení podrobnějšího dokazování, provedení místního šetření, získávání hodnověrných důkazů.
- Deklarace o existenci či neexistenci zakázané dohody.
- Uložení sankce.

⁶⁵ AGRIS, agrární www portal. *Pekárny, jež se dopustily kartelu, neuspěly u Nejvyššího správního soudu* [online]. [cit. 2018-01-22].

- Možnost obrany účastníků proti rozhodnutí Úřadu. Soudní přezkum správního rozhodnutí.⁶⁶

4.6 Antimonopolní zákonodárství Běloruska

V základním zákoně Běloruské republiky, ústavě, je uvedeno: „Stát poskytuje stejná práva všem pro provedení ekonomické a jiné činnosti, za výjimkou zákonem zakázaných, a zaručuje stejnou ochranu a rovné podmínky pro rozvoj všech forem vlastnictví.“ Toto ustanovení může být právním základem hospodářské soutěže. Problém vytváření antimonopolních právních předpisů se začal řešit okamžitě po získání suverenity.

Antimonopolní legislativa Běloruska byla vytvořena v několika etapách. V dubnu 1992 vznikl první běloruský antimonopolní orgán – Výbor pro ochranu hospodářské soutěže pod Radou ministrů, a 10. 12. 1992 ten antimonopolní výbor přijal první zákon Běloruské republiky č. 2034-XII „O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže“.⁶⁷ Později, 12. prosince 2013 byl přijat zákon, hlásící změny a doplnění k zákonu č. 2034-XII, zákon č. 94-Z se stejným názvem „O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže“.⁶⁸

Vzhledem k tomu, že přírodní monopoly hrají v republice velkou roli, s ohledem na specifiku ekonomického rozvoje země dne 16. prosince 2002 byl přijat zákon č. 162-Z Běloruské republiky „O přírodních monopolech“.⁶⁹

Později orgán pro hospodářskou soutěž dvakrát změnil strukturu a název. Jako Ministerstvo antimonopolní politiky fungovalo jenom jeden rok. V roce 1996 byly převedeny antimonopolní funkce do struktury Ministerstva pro podnikání a investice. V roce 2001 bylo toto ministerstvo zrušeno a jeho funkce v oblasti antimonopolní regulace byly převedeny na Departament protimonopolní a cenové politiky (později na oddělení cenové politiky) v rámci struktury Ministerstva hospodářství Běloruské republiky.⁷⁰

⁶⁶ RAUS, D. a NERUDA, R. *Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU*. 2005, s. 82.

⁶⁷ Zákon O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže (Zákon č. 2034-XII) [online]. [cit. 2018-02-07].

⁶⁸ Zákon O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže (Zákon č. 94-Z) [online]. [cit. 2018-02-07].

⁶⁹ Zákon O přírodních monopolech (Zákon č. 162-Z) [online]. [cit. 2018-02-07].

⁷⁰ MARO, Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu. *Vývoj antimonopolního zákonodárství* [online]. [cit. 2018-02-10].

4.6.1 Departament protimonopolní a cenové politiky

Státní opatření k zajištění podmínek pro vytvoření a efektivní fungování komoditních trhů, rozvoj spravedlivé hospodářské soutěže, potlačování monopolních aktivit provádí oprávněný orgán státní správy. V současné době se jedná o Departament pro antimonopolní a cenovou politiku Ministerstva hospodářství Běloruské republiky.

Hlavní úkoly Departamentu:

- Rozvoj státního antimonopolního a cenového řízení;
- Vývoj metod a nástrojů zaměřených na vytváření podmínek pro rozvoj hospodářské soutěže, prevence, omezování a potlačování monopolních činností;
- Vývoj a provádění opatření na demonopolizaci komoditních trhů;
- Koordinace a metodické řízení orgánů státní správy;
- Kontrola dodržování antimonopolních a cenových předpisů.

Departament je veden ředitelem, který je podřízen Ministru hospodářství. Odborníci poznamenávají, že je nepravděpodobné, aby se odbor mohl jmenovat účinným orgánem pro ochranu hospodářské soutěže, protože se zabývá především regulací cen, nikoliv sledováním dodržování antimonopolních právních předpisů. Zejména v roce 2015 odborem bylo provedeno 336 kontrol na dodržování antimonopolních zákonů a cen, ale jen 127 kontrol se týkalo dodržování antimonopolních právních předpisů (lví podíl kontrol patřil k normám cenové legislativy).

4.6.2 Vstup do Eurasijské ekonomické unie (EAEU)

K závažným změnám v běloruské legislativě o hospodářské soutěži přivedlo podepsání dne 9. prosince 2010 v balíčku dohod v rámci Eurasijské ekonomické unie (EAEU) „Dohody o společných zásadách a pravidlech hospodářské soutěže“ (v platnosti od 1. ledna 2012). Tato dohoda následovala přijetí prezidentského dekretu № 114 „O některých opatřeních k posílení regulace státní antimonopolní a kontroly“ v Bělorusku.⁷¹

Nová fáze vzniku instituce antimonopolní regulace v Bělorusku právě začala. Od 8. září vstoupil v platnost prezidentův dekret č. 188 ze dne 3. června 2016 „O správních

⁷¹ Legislativa Běloruské republiky. Dekret č. 114 „o některých opatřeních k posílení regulace státní antimonopolní a kontroly“ [online]. [cit. 2018-02-12].

orgánech pro ochranu hospodářské soutěže a obchodních orgánech⁷², podle něhož vzniklo nové Ministerstvo antimonopolní regulaci a obchodů – MARO (vytvoření antimonopolního orgánu je jedním z opatření hospodářské politiky dohodnutých s mezinárodními finančními organizacemi).

4.6.3 Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu – MARO

6. září 2016 Rada ministrů Běloruské republiky schválila nařízení č. 702 o Ministerstvu antimonopolní regulace a obchodu Běloruské republiky.⁷³

Struktura MARO převzala činnosti odboru cenové politiky Ministerstva hospodářství a odboru Antimonopolního řízení a cenové politiku. Vytvořený v novém tvaru orgán pro hospodářskou soutěž má za cíl regulovat činnost přirozených monopolů a ceny (tarify). Přičemž funkce, které byly předtím poskytnuty ministerstvu obchodu, skutečně zachovány v plném rozsahu.

Úkoly MARO týkající se ochrany hospodářské soutěži:

- Implementace státní politiky v oblasti protiakce k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže, regulace přirozených monopolů, cen, obchodu, veřejného stravování, komunálních služeb, v oblasti ochrany spotřebitele, reklamy, veřejných zakázek (práce, služby);
- Opatření proti monopolní činnosti a nekalé konkurence, odhalení a zabránění porušování právních předpisů v oblasti protiakce monopolních činností a rozvoje hospodářské soutěže, podpoře spravedlivé hospodářské soutěže;
- Analýza stavu spotřebitelského trhu, spotřebitelských služeb, obchodu a stravování;
- Rozvoj a implementace společně s orgány státní správy a dalšími státními organizacemi podřízenými vládě Běloruské republiky opatření na vytvoření domácího spotřebitelského trhu, zlepšení kvality obchodních a spotřebitelských služeb pro obyvatelstvo a poskytování služeb ve veřejném stravování, rozvoj reklamních činností.

Současná organizační struktura MARO:

- Ministr: Koltovich Vladimír Vasilievič;

⁷² Legislativa Běloruské republiky *Dekret. č. 188 „o správních orgánech pro ochranu hospodářské soutěže a obchodních orgánech“* [online]. [cit. 2018-02-12].

⁷³ ZÁKON A PŘÁVO, noviny www formátu. *Usnesení MARO v Bělorusku* [online]. [cit. 2018-02-15].

- První náměstek ministra: Karpovich Arthur Borisovich (obchodní oddělení, správa služeb, reklamní kontrola);
- Náměstek ministra: Kartun Andrei Mikhailovich (správa palivových a energetických komplexů, oddělení dopravy a infrastruktury, oddělení staveb a přírodních zdrojů);
- Náměstek ministra: Vezhnovets Ivan Valerievič (analytické oddělení regulování konkurence a kontroly cen).⁷⁴

4.6.4 Výsledky práce antimonopolního úřadu

V souladu s přidělenými funkcemi je jedním z klíčových úkolů MARO jako předsunutého orgánu bojovat proti monopolním činnostem a nespravedlivé hospodářské soutěži, identifikovat a potlačovat porušování antimonopolních právních předpisů a podporovat rozvoj spravedlivé hospodářské soutěže.

V rámci sledování dodržování antimonopolních zákonů Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu Běloruské republiky pro rok 2017 projednávalo 105 žádostí podnikatelských subjektů. Podle výsledků jejich posouzení ze strany komise pro prokázání existence (či neexistence) porušování antimonopolního zákonodárství byla odhalena existence 24 přestupení a zároveň bylo prokázáno dodržení zákona Běloruské republiky ze dne 12. prosince 2013 „O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže“ v 52 případech.⁷⁵

Z 24 zjištěných skutečností z porušení antimonopolního zákona 16 se týkaly potlačování nekalé soutěže, 5 případů – zneužití dominantního postavení ze strany hospodářského subjektu a 3 případy – potlačování protisoutěžních jednání státních orgánů.

Výsledkem antimonopolních šetření pro rok 2017 je vypracování 56 protokolů o správních přestupcích v oblasti antimonopolní regulace, vydání 14 příkazů a podání 4 zpráv na odstranění porušování antimonopolních zákonů. Soudy uvalily sankce ve výši více než 109 tis. rublů. (cca 1 160 000 Kč)

V rámci realizace státní kontroly nad ekonomickou situací s cílem zabránit vzniku a posilování dominantního postavení na komoditních trzích v roce 2017 bylo provedeno 302 administrativních postupů. V 173 případech antimonopolní orgán vydal souhlas na:

⁷⁴ MARO, Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu. *Organizační struktura* [online]. [cit. 2018-02-15].

⁷⁵ Zákon O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže (Zákon č. 94-Z) [online]. [cit. 2018-02-07].

- transakce s akciemi, podíly ve statutárních fondech ekonomických subjektů – 103 (59,5%);
- reorganizace obchodních organizací formou fúzí a pohlcení – 61 (35,2%);
- vytvoření holdingu – 8 (4,6%);
- vytvoření komerční organizace – 1 (0,7%).

Aby bylo možné posoudit míru monopolizace, specialisté komoditních trhů během roku 2017 analyzovali více než 100 komoditních trhů, z nichž jsou 133 subjekty zaneseny do státního registru s dominantním postavením na trhu, a 55 subjektů jsou vyloučeny.⁷⁶

Hlavní rozhodnutí roku 2017

MARO podporuje iniciativy na přípravu nástrojů pro boj proti mezinárodním kartelům.

6. července 2017 Ministr antimonopolní regulace a obchodu Běloruska Vladimír Koltovič navštívil Švýcarsko, aby se zúčastnil setkání Mezivládní skupiny odborníků v oblasti legislativy a politiky hospodářské soutěže Konference OSN o obchodu a rozvoji.⁷⁷

Ministr poznamenal, že prohlubování integrace Běloruské republiky do zemí – členů Euroasijské ekonomické unie, možný vstup do Světové obchodní organizace (WTO) přispívá k rostoucí konkurenci domácího i zahraničního obchodu a to jak na domácím, tak i na světovém trhu.⁷⁸ Negativní projev mezinárodního hospodářského obrátu omezuje obchodní praktiky nadnárodních korporací, a porušuje pravidla hospodářské soutěže – mezinárodní kartely.

Vladimír Koltovič zdůraznil potřebu potlačit činnosti mezinárodních kartelových dohod, které ohrožují suverenitu a bezpečnost, a přijmout konkrétní opatření pro vedení vyšetřování v nutném objemu.⁷⁹

4.6.5 Analýza řešení antimonopolní regulace v Bělorusku

Největší problém pro analýzu antimonopolní regulace v Bělorusku je nedostupnost relevantních statistických dat. Kromě toho v běloruské legislativě chybí jasný pojem

⁷⁶ MARO, Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu. *Výroční zpráva 2017* [online]. [cit. 2018-02-20].

⁷⁷ UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). *Konference OSN o obchodu a rozvoji* [online]. [cit. 2018-02-20].

⁷⁸ WTO (World Trade Organization). *Světová obchodní organizace* [online]. [cit. 2018-02-20].

⁷⁹ PRAVO. Národní právní internetový portál Běloruska. *Iniciativy Ministerstva antimonopolní regulace a obchodu* [online]. [cit. 2018-02-21].

„zboží“ a „trh zboží“, což často vede k prohození těchto pojmů a vnáší nejasnost v určení postavení na trhu zboží Běloruska.

V průběhu autorského zkoumání bylo zjištěno, že v Bělorusku existuje praxe v rozsáhlé interpretaci hranic trhů zboží. Proto podnikům není snadné trvat na tom, že ve vztahu ke každé komoditní pozici (zboží) mohou existovat současně různé komoditní trhy – výroba zboží, velkoobchodní prodej zboží, maloobchodní prodej atd.

Pro zjištění hranice komoditních trhů by měl být jednoznačně identifikován produkt, který nemá náhrady, stejně jako okruh kupujících a prodejců tohoto zboží. Tyto základní pojmy jsou zásadní jak pro regulační účely, tak pro účely identifikace a potlačení porušování antimonopolních právních předpisů a uplatňování opatření odpovědnosti.

Dále by měly být zmíněny příliš nízké prahy dominanci, na které může být subjekt (několik konkurenčních subjektů) uznán za osobu, která má dominantní postavení na komoditních trzích.

V Bělorusku podílení na komoditním trhu ve výši 15% pro firmu znamená dominantní postavení. Ten práh je nejnižší ze všech států EAEU. Když firma má podíl na trhu ve výši 35% – subjekt s takovým podílem se považuje za dominantní subjekt.

5 Výsledky a diskuse

Výsledky této bakalářské práce na základě analýzy a komparace regulace konkurence na trzích ČR a Běloruska jsou vlastní doporučení – kroky, které by dle názoru autora mohly zefektivnit regulaci konkurence na běloruském trhu na příkladě práce s případy porušení hospodářské soutěže českého Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže:

- Státní orgány Běloruska by měly být více otevřeny soukromým firmám, měly by dávat více prostoru pro existenci na trhu a vytvořit např. program pro podporu obchodu.
- V souvislosti s problematikou veřejných zakázek v Bělorusku chybí projekt nebo oddělení v antimonopolním orgánu, jehož účelem by bylo zvýšení povědomí veřejné správy o problematice zakázaných dohod uzavíraných mezi účastníky dohody v úmyslu ovlivnit výsledek zadávacího řízení. Další cíl je na takovéto dohody upozornit MARO tak, aby bylo minimalizováno riziko ničení důkazů a naopak maximalizována šance na efektivní odhalení těchto zakázaných praktik.
- Efektivním by bylo vytvoření programu, podobnému Leniency program v České republice. Program je popsán v kapitole 4.3. Pokud by od začátku vytvoření legislativy a nástrojů pro boj proti zakázaným dohodám podnikatelům Běloruska byl doporučen lepší a legální způsob, například program pro chování při uzavírání dohody, tato možnost by byla využita běloruskými podniky, aby se nebály odhalování státními protimonopolními orgány, sankcí a pokut.
- V daný moment praxe odhalování dohod v Bělorusku neexistuje, jak již bylo uvedeno. A proto MARO musí připravit postup preventivního šetření na trhu pro odhalení protizákonného dohodování soutěžitelů. Na příkladu ÚHOS se takové šetření provádí na základě podnětu spotřebitele nebo jiného soutěžitele na trhu nebo přímého účastníka dohody. Pro tento podnět je nutné vytvořit určitou formu podání stížnosti těm, kdo má podezření, že se určitý subjekt nechová podle pravidel hospodářské soutěže. Pokud antimonopolní Ministerstvo na základě vlastního šetření potvrdí, že došlo k porušení zákona, zahájí správní řízení. Účastníky zahájeného řízení jsou subjekty, které mezi sebou uzavřely předpokládanou kartelovou dohodu. Dále po správním řízení dojde k deklaraci o existenci či neexistenci zakázané dohody. V případě existence následuje uložení sankcí. Účastníci se mohou bránit před rozhodnutím státního orgánu přes soud.

6 Závěr

Na základě analýzy v rámci bakalářské práce bylo zjištěno, že antimonopolní regulace v Běloruské republice stojí na svém začátku. Důležitý krok na cestě k dodržování antimonopolního zákonodárství Běloruska byl uskutečněn vládou. Tím krokem je vytvoření Ministerstva antimonopolní regulace a obchodu. Ale v průběhu analýzy oblasti ekonomiky této země bylo zjištěno, že hodně nástrojů pro regulaci konkurenčního prostředí hospodářského trhu v Bělorusku ještě chybí.

Rovněž s přistoupením Běloruské republiky k Eurasijské ekonomické unii se objevila vážná otázka regulace kartelů a mezinárodních kartelových dohod. Postupy proti tomuto druhu narušení hospodářské soutěže na území Běloruska v zásadě neexistovaly. Protimonopolní úřady jsou proto nuceny obrátit se na praktiky států EAEU a požádat o pomoc.

Při volbě tématu bakalářské práce autor byl zaměřen na analýzu antimonopolních politik ČR a Běloruska a odhalování slabých stránek antimonopolní regulace, které v daný okamžik existují na běloruském hospodářském trhu. Přínosem bakalářské práce jsou vlastní doporučení popsána v krocích jako postup pro dosažení férové a zdravé konkurence na trhu a její regulace.

Česká republika na rozdíl od Běloruska má bohaté zkušenosti například v oblasti odhalování zakázaných kartelových dohod. Zatímco zkušenosti Běloruska jsou v tom oboru minimální. Ale po vstupu do EAEU hrozí problém mezinárodních kartelů a různých forem dohod. Pokud by se tato hrozba uskutečnila, státní orgán Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu by měl být připraven.

Dodržení doporučení uvedených v kapitole č. 5 pomůže vylepšit ochranu hospodářské soutěže a lépe regulovat nedokonalou konkurenci na trhu Běloruska, značně vylepšit antimonopolní zákonodárství a založit nový lepší vztah mezi státem a podnikateli pomocí založení státní veřejné podpory soutěžitelů na trhu. Pomocí programu Leniency by firmy dodržovaly zákonné dohodování v rámci stanovené legislativy. Správný postup pro preventivní šetření trhu by značně zjednodušil práci s případy zakázaných dohod, úspěšnost a rychlost jejich odhalování by stály znázorněním pro další soutěžitele, že nelegální činnost dlouho nepotrvá, navíc připraví o významné finanční prostředky při odhalování.

7 Seznam použitých zdrojů

Publikace:

1. BEDNÁŘ, Josef. *Aplikace soutěžního práva v rozhodovací praxi: z rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Komise a Evropského soudního dvora*. V Praze: C.H. Beck, 2005. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 80-7179-438-4.
2. BEJČEK, Josef. *Existenční ochrana konkurence*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 369 s. Acta Universitatis Brunensis Iuridica ; No 169. ISBN 80-210-1353-0.
3. BELYAEVA OA. *Obchodní právo*. 2. vyd., Rev. a další. - Moskva: Infra-M, smlouva. - 352 sec. . 2009
4. BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Mikroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-280-6.
5. FRANK, Robert H. *Mikroekonomie a chování*. Praha: Svoboda, 1995. ISBN isbn: 80-205-0438-9.
6. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 80 Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 8071798916
7. HOŘEJŠÍ, Bronislava. *Mikroekonomie*. 4., rozš. vyd. Praha: Management Press, 2006, s. 345-346 ISBN 80-7261-150-x
8. KINDL, Jiří. *Kartelové a distribuční dohody: teorie a praxe*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-136-9.
9. KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2012. ISBN 978-80-86572-76-5.
10. KUBÍČEK, Jan. *Hospodářská politika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s.187 Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 8086898997.
11. MACÁKOVÁ, Libuše. *Mikroekonomie: základní kurz*. 10. vyd. Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-56-0
12. MUNKOVÁ, Jindřiška, Pavel SVOBODA a Jiří KINDL. *Soutěžní právo*. Praha: C.H. Beck, 2006. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-440-6.
13. PELC, Vladimír. *Hospodářská soutěž*. Praha: Grada, 1995. ISBN isbn80-7169-124-0
14. RAUS, David a Andrea ORŠULOVÁ. *Kartelové dohody*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-016-4.

15. RAUS, David a Robert NERUDA. *Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU*. Brno: CP Books, 2005. Právo pro denní praxi (Computer Press). ISBN 80-251-0394-3.
16. SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0
17. SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN isbn:80-7179-237-3.
18. SOUKUPOVÁ, Jana. *Mikroekonomie*. 3. dopl. vyd. Praha: Management Press, 2002. ISBN 8072610619.

Internet:

1. AGRIS, agrární www portál. *Pekárny, jež se dopustily kartelu, neuspěly u Nejvyššího správního soudu* [online]. [cit. 2018-01-22]. Dostupné z WWW: <http://www.agris.cz/clanek/198868/pekarny-jez-se-dopustily-kartelu-neuspely-u-nejvyssiho-spravniho-soudu>
2. AKTUALNE, noviny. *Padesátimilionová pokuta za kartel pekařů platí, potvrdil ji soud* [online]. [cit. 2018-01-22]. Dostupné z WWW: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/padesatimilionova-pokuta-za-kartel-pekaru-plati-potvrdil-ji/r~54f3653a920c11e698ab002590604f2e/>
3. Legislativa Běloruské republiky *Dekret. č. 188 „o správních orgánech pro ochranu hospodářské soutěže a obchodních orgánech“* [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z WWW: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=P31600188>
4. Legislativa Běloruské republiky. *Dekret č. 114 „o některých opatřeních k posílení regulace státní antimonopolní a kontroly“* [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z WWW: <http://pravo.newsby.org/belarus/ukaz0/uk500.htm>
5. MARO, Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu. *Organizační struktura* [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z WWW: <http://mart.gov.by/sites/mart/home/about-ministry/structure.html>
6. MARO, Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu. *Výroční zpráva 2017* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z WWW: <http://mart.gov.by/news/2017-2>
7. MARO, Ministerstvo antimonopolní regulace a obchodu. *Vývoj antimonopolního zákonodárství* [online]. [cit. 2018-02-10]. Dostupné z WWW: <http://mart.gov.by/sites/mart/home/activities/antimonopoly/law.html>
8. PRAVO. Národní právní internetový portál Běloruska. *Iniciativy Ministerstva antimonopolní regulace a obchodu* [online]. [cit. 2018-02-21]. Dostupné z WWW: <http://pravo.by/novosti/obshchestvenno-politicheskie-i-v-oblasti->

- prava/2017/july/24966/?section%5B%5D=2017§ion%5B%5D=july/24966&print=1
9. UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Spojování soutěžitelů* [online]. [cit. 2017-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/zakazane-dohody-a-zneuzeni-dominance.html>
 10. UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zprava 2015* [online]. [2018-01-10]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>
 11. UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Výroční zprava 2016* [online]. [2018-01-10]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/vyrocnizpravy.html>
 12. UHOS, Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Zákazané dohody a zneužití dominantního postavení* [online]. [cit. 2017-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/zakazane-dohody-a-zneuzeni-dominance.html>
 13. UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). *Konference OSN o obchodu a rozvoji* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z WWW: <http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>
 14. WTO (World Trade Organization). *Světová obchodní organizace* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z WWW: <https://www.wto.org/>
 15. ZÁKON A PRÁVO, noviny www formátu. *Usnesení MARO v Bělorusku* [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z WWW: <http://zakonipravo.hav.by/polozenie-o-mart-rb/>
 16. Zákon o ochraně hospodářské soutěže, § 3 *Dohody narušující soutěž* (Zákon č. 143/2001 Sb.) [online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-143>
 17. Zákon O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže (Zákon č. 2034-XII) [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z WWW: <http://pravo.kulichki.com/zak2007/bz60/dcm60435.htm>
 18. Zákon O protiakci k monopolní činnosti a rozvoje hospodářské soutěže (Zákon č. 94-3) [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z WWW: <http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=h11300094>
 19. Zákon O přírodních monopolech (Zákon č. 162-3) [online]. [cit. 2018-02-07]. Dostupné z WWW: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=H10200162>